

۱ سېنتابر - ۱۹۱۶ سنه

۱۶ ذوالقعدة - ۱۳۳۴ سنه

مشهور آدم و الوغ هادير

حسين افندي فيضخان

(باشی ۱۶ نېچى عددده)

اوبنه يش يش جاقره و تورلی فرضلر قيله مز. بزم نظمزچه اول کشی نا انصاف آدم توکل. اوز رأینچه مستحق کورلمش ایکی اوچ آخوندنگ بری بولورلق بولسه، شول بولده طریشمقچی. آنلر بولو قریب بولماغانده اوزی ده اختیار ایتمکچی. آنک ظنده کوره اولیای دولتنگ آکا اعتمادی آرتوغراق و سوزی ده نافذ بولور و بو طریقہ اهل اسلامنگ بعض احوالینی اصلاح قیلورغه ممکن بولور ایدی. گرچه صریح آیتوی شولای بولماسده، سوزلردن اوشبو مضمون آکلانا. آنک برله قیلغان فرضلر مزنگ بری بودر: بتون حاجتبری و ضرور شیلری مکمل یتشدرلوب «قازان» ده الوغ بر مدرسه آچاور. خزینه حسابه اوله رق ۶۰-۷۰ شاگرد تربیله نور و آنلر اوستنه درس تکلاوجیلر قبول قیلنور. غیمنازیده اوقولمقده بولغان جمله فلر اوقولو اوستینه علوم شرعیه و عربیه هم تدریس ایتولور. آوروپا تلاری، جغرافیا و طب، طبیعیات روس لسانی ایله، آندن باشقلری تورکی لسان ایله تحصیل ایتولور. مونده ایکیوزدن آلتیوزکه قدر معاشاق آلوجی ایکی اوچ درجه مدرسلر بولور. مدرسه اون صنف بولوب اولگی اوچ صنفده جمیع طلبه تورکی، فارسی، عربی، روسی لسانلر و مونگ اوستینه ده جغرافیا، بعض هندسه، مشق قرائت اوقولوب آندن صوگ صنفلر ایکی که آیلوب بر شعبه سی اسلام علماسی بولی بولوب تفسیر و حدیث، بلاغت، معان و بیان اوقولور. همده اولگی مسلمانلر اصولینچه طبیعیات، ریاضیات همده لاقفل قیلدشرلک درجه سنده لاتینچه و طب تحصیل قیلورلر. زیرا طب علمی بلوچی ملالر، اوز محله لینه کوب خدمتلر کورسانور که ممکن بولور، اوزلری ده فائده نولورلر. بو درجه ده بولغان ملالر ایمانا توله مکدن و صالحات

(۱۵) جناب الاستاذ العلامة الاوحدی و الحبر الفهامة الالعی. ابن خلدون مقدمه سی عربی العبارة اوله رق شمعی قولمده در. خدا تله سه بو بهار هم خدمتلر کز ایله شرفیاب بولمق امیدم بار. اول وقت آلوب بارم. تملیکا بولماسده عاریت ایتوب سزده قالدیرم، چونکه بیک لذت برله مطالعه قیلم، بیک یاخشی برلری بار. بلی بعض فنلرده سستلگی یوق توکل، لیکن اکثرنده متقن و انتحال قیلمش مذهب و صناعتده متعصب توکل. عالم ارواح و مجردات ایله قائل بولوب مونک ایله نبوت ولایت و رؤیای صالحه همده نشأت اخرانک کوب نرسه لرینی عیان ایتمکچی بولادر. بو سز که نیچوگ؟ معقولمی؟ معقولمی توکلمی اما «نغات، متعارف بولغان معانی غه موضوع، غیر متعارف خصوصاً عالم ارواحده و نشأت اخزاده بولغان نرسه لردن قاصر در» دیر. بو سوز معقول کبی. «اهل تصوفنگ عالم ارواحنی مطالعه لری بار و آنده عیان بولغان نرسه لردن تمیر قاصر لغندن تورلوچه تعبیر قیلورغه طریشوب نا مفهوم و شطح طاماتلری بولادر» دیر. موندی سوزلری کوب هم اول نظرده بزرگه معقول کورله در. آخرغی ایکی جلدی یعنی اصل تاریخی بزده یوق. دیار اسلامده نادر بولسه کیره ک. منصب افتا طوغروسنده تازه خبر یوق حاجی افندی هم شول آراده اول اش بینده بولمقچی ایدی لیکن بر ایکی هفته دن برلی بر آز ناخوش بولوب طورادر چیقوب یورکانی یوق. بزرگه بیک الفت قیله در، نیچه دفعه لر جاقرمی اوبمز که کیلگانی بار. اوز

خدمتی قلمقدن آزاد قیانونرلر. ایکنچی شعبه ده ایسه صرف غیمنازیبه اصولنجه تدریس ایتولور. آندن چیقمش شاگردلر طوغری اونیورسیتت که کررگه حقلری بولور. قتلبری اسلام ایله نورلاغش، اسلام تربیه سی ایله اعتقادلرینی درستله مش بو شاگردلر اونیورسیتتدن چیقدقلری صوگ اسلام دیننه بیک کوب خدمتیر کورساته آلورلر. علما شعبه سنده اوقوغان شاگردلر محله پریغوارندن و صوبراینه امتحانندن باشقه هم ملا بولورغه حقلری بولور. بو مدرسه ننگ سنوی ۲۵۰۰۰ صوم قدر خراجاتی بولسه کیرهک. آنک چاره سی بولای بولور: مدرسه طرفندن سیاست ملکیه و تداییر ملکیه که دائر بر ژورنال چیقارلور. اوشنداق فقه و تفسیردن معتبر کتابلر باصوب ژورنال ایله هر نومیرنده بر ایکی جزئ تارالور. ژورنال بهاسی دورت تنکه قدر بولوب هر محله بر عدد آلورغه مجبور قیلنور. اورنبورغ دوخاونوی صوبرانیه سی نظارتنده ۵۰۰۰۰ قدر محله بولسه موندن ۲۰۰۰۰ تنکه حاصل بولور. باصمق. مصرفلرندن آزدن مونگ یارومی ۱۰۰۰۰ صوم قالور. حاضرنده هر نکاحدن ۹ تین آلادر ایدیلر. شول، موندن صوگ ۲۵ تین آلور. آندن یدی سکر مک تنکه حاصل بولسه کیرهک. آندن صوگ مصحف شریف، ثبات العاجزین کتایتنگ باصمه سی اوشبو مدرسه که ملک ایتلور. موندن هم خیلی آچه حاصل بولور. مسلمانلر اوز آرارنده بر آزاغانت قیلورلر و خزینهدن ده بر قدر بیرلر.

۱۶) فضیلتپناه معارف اکتناه استاد اکرم امجد اعلم! ملا عبدالله الییلانگی ایله موطن امام مالکنی هدیه ایتوب بیاردم تحریر اتکر یاقین زمانده سزنگ اسمکزدن باصلسه کیرهک، بر نسخه سینی بیاردم. دخی شوندی تحریر و یا که قدیمی تاشلردن نسخه قیلوب بیارمک بولسه کر تیزلک ایله بیاروگر یاخشی بولور ایدی. تاریخگری نی مرتبه که تیشدر کر؟ تصنیف برله مشغول میسز؟ معیشتگر خصوصنده خاطر جمع میسز؟ م... قازانغه کیلوب نه قیلوب کیتدی؟ کورشدر می؟ سزگه نسبتی نیچوگ کوردی؟ کوتوال سابق سلامتی؟ سزگه اخلاصی بنند ایدی. اونکان یل کیلگاتنده سزنگ فضائلگری وردزبان قیلوب یوردی. بخارادن نیندی خبرلر بار؟ غیاث قایتادی؟ نجیب کیتدی؟ فقیر حالی اولگیچه. شیخ محمد عیاض الطنطاوی وفات ایدی. (تاریخی ولماسه ده بو مکتوب ۱۸۶۱ ده یازغان بولسه کیرهک). ۱۷) استاذ اکرم! بو سنه بزم مدرسه کیره مزده بعض بر بی ترتیبک بولغانلقدن نامعین مدت ایله پادشا امری ایله یابلدی. بزلر زاشتات قالدق. فیورال آخزلرنده «پتربور» (پتروغراد) دن چیقوب آلوزغه فایتمق اراده سنده مز. آنده بر آی قدر طوروب بنکه ملا عبد اللطیف آغاغه ده باردم. آندن «اوقا» که یا که

«طرویسکی» که یاخود «پترباول» غه باروب دورت بیش آیلر قالورغه نیت قیلم. حالا فقیر یکنده عاریت «تذکره خواجگان» مجموعه تاریخچه سی بار. موندن ایکی اوج عصر مقدم دیار کاشغر، یارکنده و ختن ده بولغان خواجگان وقایعی مشتمل بولوب کتاب من حیث انه تاریخ کتابی، اهمیتسزدر. لیکن اول طرف احوالی ایله آشنا بولمق جهتندن اعتبارغه آلورغه لایق. محله گزنی ترک قیلما دیغگر فقیر رأینده هم اولی در. فقیر ظننده بو محله اهالیسی بلکه شهرنگ اکثر اهالیسی سزگه طرفداردر. بر نیچه لرنگ عداوتلری بو کون که قدر سزگه کار ایتادی، موندن صوگ هم انشاء الله ایتاز. شعبان ۱۲۷۸ (۱۸۶۲ نچی یل غینوار).

۱۸) استاد اکرم سزنگ خا پابلیرینه عرض مراسم خلوص. بو کونده خدای تبارک و تعالی بر قز بالا بوردی، اسمینی امینه قوبدق. خدای تبارک و تعالی بختلی عمر بیسون! ۱۴ نچی جمادی الاولی مؤرخ مکتوبگر که یولقوب التفاتلر گزیدن بی نهایه ممنون بولندی سمبر طرفنده تابلغان تاشلر کوفی ایله نسخ خطی آراسنده بلغار تاشلری کیدر. بری: محمد علی عثمان اوغلی تمغاجی که ۷۱۴ جمادی الاولی ۱۲۲ ده مرحوم اولمش. ایکنچیسی میر ابراهیم ینال شهید و حاجی ۷۲۰ ده ۲ نچی محرمده اوچونچیسسی احمد آغاز الفخش اتی (شوبله صریح) وفاتی یدی یوز یکرمی بیالم (معناسی بزگه معلوم توگل). بلغار تاشلری خصوصنده قازان اونیورسیتتنگ ۵۲ نچی سنه ایچون учена́я записка سنده برتحریری بولسه ده کوب خطلری بار. احوال قازان و بلغار حقنده بولغان تاریخچه گزنی مونده بیارسه کر باصدرر ایدک، مختصر عربی تاریخگری تورکی که ترجمه قیلوب باصدرساق قالای بولور؟ شرح عقایدگری مطالعه قیلغانمز صاین رغبت آرتادر. فرصت تابوب بر نیچه ساعت مطالعه قیلوب ایدم یاخشی جلداتدم. مخدوم ایشان داملا غیاث سلامتی؟ ملا فیض الرحمن آغاغه، الحاج صفاغه کوب سلام اولندی. ایشان مخدوم، مسجد و کرسی تدریسی صاحبی بولماغانلقدن قازانده قالمقغه راضی بولاچق توگل ایدی. مکرده قازاننگ جلی وارمیدر؟ تاریخ کیرگری تبیضی تمام بولغاچ بعض کتابلر ایله مطالعه ایچون «پتربورغ» شهرینه تشریف بیورمقکر مصالحت بولمازمی. مونده «معجم البلدان»، «لب الانساب» «جبرتی» کبک کتابلر بار. تصحیح اسما حقنده اوقیانوس هم اش که یارار. «شرایع الاسلام» نی بر یردن صورانغان ایدم آنده بولمادی. پتربورغده امانچیلق. بر آرزغه بولسه ده آرزانچیلق. اوطون سازینی بر تنکه که قریب. ایت قداغی ۱۰-۱۱ تین. شکر قداغی ۲۲ تین.

المستدعی العتیر حسین بن فیضخان. تحریرا فی یوم السبت سادس جمادی الثانی من شهر ۱۲۷۹ سنه (۱۸۶۲ نچی یل نویابر).

ایلیا ایلیا اوغلی میچنیکوف. (۱)

سیاسی مسلکی - روسنگ بیک کوب مقتدر عالمی، سیاسیلری ادیبیلری باردی، که آلاز اوزلرینگ سیاسی نظرلری بلهن روسیه که صییا آلایلرده، چیت مملکتلرده، کوربه ک فرانسیه و شویتساریهده طوررغه مجبور بولالار. بولار چیت مملکتلرده برتورلی نه میگرانت (مهاجر) لر صنفن تشکیل ایتلار. بولار جمبه سیندن مشهور پ. لاؤروفنی، ما کسیم کاؤالیؤسکینی یاد ایتهر که کبره ک. میچنیکوف ده اوزینگ سربست نظرلری بلهن روسیه که صییا آلمادی، آنک فنی و علمی خده تلیزیه روسیه زمیننی مساعده ایتهدی، اول چاقده غی روسیه نگ قسنتی محیطی آنی هر یاقدن قسدی؛ اول اوزینگ فن یولنده غی فعالیتلرینه فرانسیه پایتختی پاریزده غنه ایرکن میدان طابدی. اول موند پاستر اینستیتوتی دیگان تدقیقات قنیه یورطینه کروب، شونده ۳۰۰ یل فوق العاده بر ثبات و متانت بلهن اشلهدی، پاریزده ۳۰ یلاب طورردی. بونده ایکان، عزلتکه بیرلوب، فرانسوزلرنگ طور مجلسلر نندن چیتده طور دینی کبی، آنده طور وچی روسلر غده آرتق قاشمادی؛ اول دئمالاش اوستنده بولوب، ایرتهدن کیچکه قدر، حتی تون اورتالرینه چه اوزینگ لابرطوریه لر نده اوطورور بولغان؛ آنک پاریزده غی بوتون حیاتی مذکور اینستیتوتک دیوارلری اچنده، اوزی بلهن بر که اشله وچی فن خادملری آراسنده اوظدی دیهره که یاری. شولای بولسه ده، میچنیکوف روسیه نگ سیاسی و اجتماعی حیانتن بیک دقت بلهن تعقیب ایتهر بولغان، روسنگ آتاقلی عالمی و جماعت خادملری بلهن مناسبت طوتقان. میچنیکوف ایمانی مشروطیتچی و عوامچی (دیما کرات) بولوب، اوزینگ فکر و اقتناعلرن آچقندن - آجق سویلی، لکن اول قری صوللرینی و اختلالچیلرینی آرتق یاراتوب بترمی، پاریزده باروب ده، درسلیزیه مقید بولمیچه، سیاسی جمعیتلر که، پارتیه لر که قاتشوب یورگن روس یگت و طوتاشلرینه ده یاخشی کوز بلهن قارامی ایدی. عموماً اول سیاسی مسلککنده حریتپرور بولو بلهن برابر معتدل ایدی. پاریزده طور وچی روس مهاجرلری و اوقوجیلری آنک سیاسی نظرلرن یاراتوب بترمه سه لده آنی، بر بویوک عالم و روسیه نگ مدار اقتخاری بولووی صفتیه، بیک احترام ایتلر ایدی. میچنیکوف ایسه، روس مهاجرلرن یاراتوب بترمه دیگی خالد، آلارغه قارشى طوغانلق طویغوسی آصری و قولندن کیلگان یارده مدنده کبری طورمی ایدی. اگر بر روس مهاجرى توقیف ایتلسه، یا که سوروله چک بولسه، یا خود باشقه بر تعقیکه اوچراسه، اول، اختلالچیلر بلهن اوزی آراسنده غی مسلک باشقه لغن اونوطوب،

(۱) باشی ۱۶ نجی عددده

قولندن کیلگان هر بر چاره که تشبث ایته، تگی مهاجرلرینی قوتقارور غه بار همتی بلهن طرشا طورغان ایدی. روس اوقوجیلرینه یارده می بیگره کده کوب بولا ایدی. قاتی امتحان قیلووی بلهن معروف پروفیسورلر آلدنده شفاعتچی بولوون اوتوب، اصطودینتار آکا هر دائم مراجعت ایتلر ایدی.

اثرلری - ۱. ۱. میچنیکوفنگ اثرلرینگ کوبی تورلی علمی ژورناللرده مقاله صورتده چققانلر. ۱۶۶۳ دن ۱۸۸۸ که قدر آنک ۷۹ لاب اثری چققان، بولارنگ ایک کوب نولوشی نیمسجه یازلوب، بر آزی غنه روسجه و فرانسوزچه یازلغان ۱۵ لهب عموم آکلارلق روسجه یازلغان مقاله لری چققان. بولارنی اول فرانسیه غه کوچوب کیتکانچه یازغان بولسه ده، بایتانی چیت مملکتلرده گی اختصاصی ژورناللرده باصغانلر. ۱۸۹۰ نجی یلرده اول هامان عملیا تخانه سنده تدقیقات و تفتیشات بلهن اوغراشقان، لکن شول چورلرده آنک «طبیعت انسانیه حقنده»، «آپتیمیزم حقنده» دیگان عمو مکه آکلایشلی تألیفلری چققان، «فویستیک یاؤروپی» ژورنالنده، ر. فیدمستی «غزیته سنده فنی مقاله لری نشر ایتلگان.

صو کراق «حیاتقه منطقی قاراش حاصل ایتهر اوچون قرق یل نزله نو» دیگان هم «زمانمزه علم طب مؤسسلری - باستیر، لیستیر، قوخ» دیگان اثرلری و بایتاق مقاله لری چققان.

میچنیکوف خصوصی طور ممشده - صاحب ترجمه ۱۹۰۸ نجی یلده پاریز باقنده غی سیؤرشهر نندن کچکنه بر یورط آلوب، خاتونی بلهن شونده اورناشقان، بالاری بولماغان. ۱۹۰۰ نجی یلردن آلوب، بیک نظامی و قاعده لی طور ممش بلهن طور باشلاغان. ایرته بلهن ساعت ۶ ده طور، اوزی طورغان سیؤرشهر نندن پاریز غه کیله، آنده ایرته نگی آشنی اوزی بلهن آلا، ساعت ۴ - ۵ ده اوز اصولی بلهن اویوطولغان قاطقنی آشی، کوندزگی آشنی خانه سینه قایتقاج آشی طورغان ایدی، یوقلا رغه ایرته یانا، کیچلرن هیچ قایا چقمی، چامالاب آشی، خمر و قهوه اجمی، تمه کی طارتمی، چی نهرسه نی آوزینه ده آلمی، بیکل بلق و طاوقدن باشقه ایتنی قابمی ایدی؛ ۱۹۰۷ - ۱۹۰۸ نجی یلرده آنک نشاطی اویاولق و تریلگی تمام بیرنده ایدی. اول پاستیر مؤسسه سینه بیک نق باغلانغان، آنی طاشلارغه هیچ راضی بولماغان؛ آنی پیتربورغه بر نیچه اورنغه، آمیریکا و آنکلیه غه مدرسلر که چاقراغانلر، بارماغان. پاریزدن بولای ده سیره ک چغوب یورگان، روسیه که ده سیردک کیله طورغان بولغان. قیافت و کیلته نی اوک آنک «فن راهبی» ایکانلگن آگدروب طورغان: پیدزاکى نه لله نیچلا قابچقلانو براق طور، آق باقاسی بلهن غالستوخنی برسی «چهارشنبه»

کتابخانه‌نی نوزم میدانغه کیتردم و بایوتدم، مینم ایبده شلرم، خلهلرم
آند-اشله گان چاقده مینم کولم باتقان صاندقده ده کوز سالوب،
مینى ایسیرینه توشورسونلر « دیب اوسته گان و: «نوزمدن صوگ
یاخشی خاطره قالدرونی تلیم» دیب قویغان.

تکلفلی دفن مراسمی یاصاماونی اوتنگان و: «چه چه کار
کیره کمی، نطق فلانتک بیگردکده لزومی یوق» دیگان هم وقتور
هوغو کبی، فقیرلرکه مخصوص آقققی درجه دفن مراسمی بلن
دفن ایتونی اوتنگان. ا. ا. هیچ بر آ گونیه سز (سکره المونسز)
جان بیرگان. آقق صولشقه چه بیکه سی و دوستلری بلن سویله شکان.
آننگ وصیتلری هر قایوسی اورنینه کیتلرگان. جسدن یاروب
قاراچاق. آنی بیک ساده تابوتقه صالحانلر، اینگ آقق درجه ده گی
آریا یاللاغانلر. ماتم- فلان علامتلرندن باشقه، جنازه سز و باشقه
مراسمسز بویوک عالمنگ جسدن قریماتور بومغه آلوب بارغانلرده
یاندر و چیپرغه طابشرغانلر. آقادی میککر، پروفیسورلر، نوزی بلن
برکه اشله و چیپردن هم شاگردلرندن عبارت بر جماعت اوشبو
تکلفسز جنازه نی پاستیر اینستیتوتدن مقبره گه چه اوزانا بارغانلر.
اورام خلقی بو ساده جنازه غه التفات ده ایتیمیلر ایکان؛ بوندی
فقیر آرباده غی، فقیر تابوت اچنده بوتون دنیاغه معروف میچنیکو فنگ
یاتقانلغن بره وده اویلاماغاندر شول. یوقسه پاچوتتی لیگیون
نشانیگ قاماندوری بولغان میچنیکوف، رسمی جهندن ده، عسکری
احتراملر بله، طور طنطنه و دبدبه بلن دفن ایتلورکه مستحق
بر ذات ایدی.

جسدنی یاندر و مراسمی تمام بولغاچ، حاضران، تعزیه
مقامنده، طن غنه، اولگا نیکلایونانگ قولن قسو بلن اکتفا
ایتکانلر، نطق- فلان سویله ننه گان. آندن متوفانگ کولن مرمر
صاندقده سالوب، پاستیر اینستیتوتینه کیری قایتوب کیتکانلر.

شولای ایتوب، بوتون عمرن سعادت بشریه اوچون اوظدرغان
داهینگ فانی جسدی کولگه نهورلدی، اما آننگ ثمره اجتهادلری،
حسن نامی و عالی روحی مهنگو قالدی.

ع - ۹۱۶، بل، ۲۸ اییول.

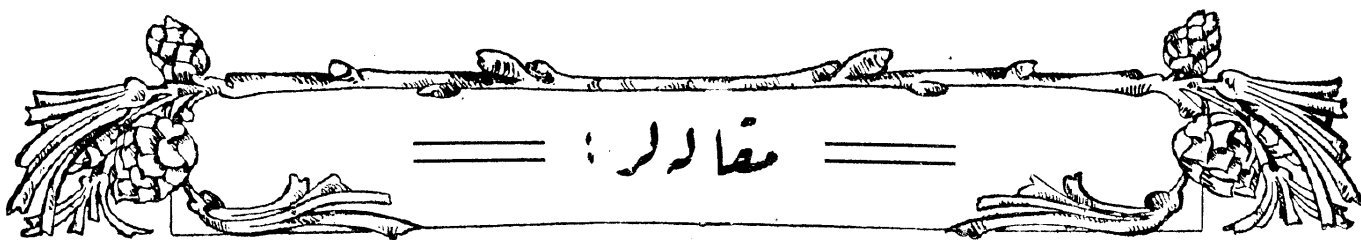

که برسی «دوشنبه» که قاراب طورالر ایکان. حرکتلری نه لله
نیچک یاقتسز راق بولوب، واق- تویهک، عادتی اشلرده اونو طچاقلق
و طاراقاولق آنک خاصه سندن بولغان.

خاتونی- اولگا نیکلای قزی، حکیمنگ فنی مجاهدلرنده
دائمی یارده مچی بولغان. شونگ ایله برابر بوخانم، صنایع نفیسه
حقنده غی ادبیاتن بیک دقت بلن نزه رلی، موزیقه بلن شغلله نه،
رسم بلن اوغراشا، آنک رسملری- لوحه لری و سستفکه لرغه
قویولا، رسملری نوجون اول، مدخامه لر و مکافاتلرده آغالی
ایدی.

میچنیکوفنگ صوگ کونلری- ا. ا. میچنیکوفنگ یاشاوی
ماتور بولغان کبی، آنک نولووی ده ماتور بولغان، اول بورونئی
زماننگ فیلسوف- حکیملری کبک نولگان. م. نوله چکن بلگان،
یوردک آورووی بلن توشه ککه یغلغاچ ده، حضور قلب بلن
نولمگه حاضرله نه و نه یله نه سنده کیلر نی آ گه لاندرا باشلاغان.
نوزی بلن برکه پاستیر اینستیتوتنده اشله و چیلر نی یش، یش چاقروب
آغان؛ صوگ یلدرده آرالزنده بر آز صالحلق بولغانلری بلن
آ گلاشقان و کیلشکان؛ هر قایوسینگ اشلری بلن مراقلاتان،
کیگاشکان؛ بعض بر فکرلر بیرگان، اشلرینگ نیچک بارووی حقنده
صوراشوب طورغان. طن آلووی چیتله شکان کونلرده علمی
مجموعه لر اوقوغان، تیشلی اورنلرینه بیلگیلر صزغان، چیتلرینه
یازغان؛ دوستلری بلن باحله شکان، بیکه سی اولگا نیکلایونا بلن
نولمنگ قاجلماس بر نهرسه بولووی حقنده سویله شکان، آ گ
صبر و تحمل روحی بیورورکه طرشقان. هر کم بلن نوزن عمر
بوینچه اشغال ایتکان مسئله لر حقنده (معالی طورهش، منتظم
و قاعده لی ره و شده رزقلانو، حفظ صحت هم اوزون عمر کبی)
مصاحبه ایتکان. سوز آراسنده اگر مین منتظم حیات سورمه سه م
ایدی، مین بوندی ناچار یورده ک بلن، ۳۰ یل نلک نولگان
بولور ایدم» دیگان.

طیبیلردن، اوزینگ دوستلرندن، نولکاج جسدن یارونی،
هضمغه خدمت ایته طورغان اعضالرنی دقت بلن قاراولرن هم
نوزینگ اوظز یل بوینچه رعایه قیلدیغی برهیزلگینگ نیندی نتیجه
بیرووی حقنده طب آقادی به سینه دا کلام یاصاونی اوتنگان. م.
نوزینگ جسدن بیرکه طابشرمیچه، اوطقه طابشر و حقنده،
Dere Lacgathe مقبره سینگ قریماتارییومنده (نولکلر یاندرا
طورغان میچنده) یاندر و خصوصنده خاتوندن سوز آغان و جسدینگ
کولن بر صاندقده سالوب، پاستیر اینستیتوتینگ کتبخانه سینه قویو
حقنده اینستیتوتنگ باشلغندن وعده آغان و یلمایوب: «مین
نولگاندن صوگرده اینستیتوتده قالدونی تلیم» دیگان هم - «بو

ربا حقنده

ربای نسبتی

بونلرنک قولنده بایلق بولغانه بیرلگن مالنک تلف بولورندن قورقنچ اول قدر زور بولمی.

مال طبیعی اوسوچهن بر نرسه بولغانه قولنده مالی بار آدم هر وقت مالندن فائده لهنه، آنی تورلی بوللر بله اوسدررگه طرشه، اوسدره. حالبوکه بورچقه بیرو سبیلی شول فائده دن محروم بولورغه طوغری کیله. مونه بورچ وقتنده ده شوئی محروم لکدن قوتقاراجق بوللر ازله نه باشلی. چونکه انسانلرنک گرچه آزده بولسون قلمبلرنده برله شکان مرحمت، قزغانو طویغوسی آنلرنی بربرینه یاردم ایته رگه کوچلی. حالبوکه کوزگه کورنوب طورغان فائده دن محروم قالوده بیک آور. خصوصاً آندی فقیرلرگه یاردم تیوش بولسه ده اوزگه ضرر ایتمه بولسه ده یاردم ایته رگه مجبوریت یوق. بنا علیه آنلرغه یاردم ایته ایکن، مالدن امید ایتمگن منفعتک آز بر قسمندن بولسه ده قولوش آلوب قالورغه کیرهک. بو ایسه بورچ بیرگنده بر قدر اوسملک - ربا، فائض آلو یولی بله بولاچاق. مونه ربا - فائض شول یول بله طووا. نهلی ربانگ بو قدرنده بورچلی طرفقه ده ضرر یوق. چونکه اول قدر اوسملک - ربا بیرسه آغان مالندن اوزی ده بیرگه نینه قاراغانده نهله نیچه اولوش آرتق فائده کوره. لیکن انساننگ کوزی مالدن تویمی. اول ایندی بورچ بیرگنده ممکن قدر اوز فائده سن کوبرهک قایرا. ممکن قدر محتاجلردن کوبرهک فائده له نوب قالویاغن قاری. رهن آلسه آناردن اوزیتگ فایده له نوب طوروون شرط ایته. فائض آلسه ده ممکن قدر کوبرهک قویارغه طرشه. فقیرلر ایسه حاضرگی آور حالدن باشقه نرسه نی اوپلی آماغانه مال ایهلرینک هر تورلی قصتی و آورشرطارینه کونه بیرهلر. فخر و محتاجلقدن قوتلو املی بله بورچقه کرگن بیک کوب مسکینلر مال خواجه لرینک قولینه اسیر بولوب قالالار، قول بولوب توشهلر. بونلر ایندی بوقبار ملکلرندن کوبدن آیرلغان بولالار.

مونه شول جهتتری بله ربا - فائض بله بیرله باشلاغان بورچلر، فقیرلرگه یاردم برله توکل کیریسنجه آنلرنی قولغه له کدررگه بر قورال بولا. جمعیت بشریه نگ ایک قزغانچ بر طائفه سی اوجون خرابلکدن باشقه بر نرسه ده بیرمه گن بورچ و ربا مسئله سی حکیم و فیله سوفلرنک دقتن جلب ایته. آنلر ربانی اخلاق جهتدن تیکشمرلر، شول نقطه دن قاریلر. آنلرچه ربا آشاو، بر محتاجنگ اوکایسز

بو تو نمزگه معلوم درکه: ربا - فائض، پروسینت مسئله سینگ دنیاغه چغووینه باش سبب بورچدر. بورچ ایسه احتیاج نتیجه سیدر. انسان اوزیتگ طورمشنده اوچر آغان آورلقدن، ضرورت و احتیاجدن قوتلوب اشن ره تلب بیهرو اوجون استهر، استمه س بایلر، مال خوجه لری آلدینه باروب یاردم صورارغه مجبوردر. شول معیشت اوجون تارتش، به شه و اوجون صوغش، تالاش، قرلش دنیا سنده ایک ضرور قورال بولغان مالنی هیچ بره وننگ باشقه سینه بوش بوشینه بیرو احتمالی یوق. آنک ایرته سن کیچک قاتوب ماگلائی تبرن آغزوب اشلب، طرشوب جان کوچی بله تابقان مالی جانندن ده عزبزدر. کیله چکده اوچرالووندن امین بولماغان قارا کونلرنده بردن بر تره گی، آرقا تایانچی مالیدر. شونلقدن بایلر، محتاج و آوراقه توشکن آدم لرگه یاردم ایته چک بولسه لده شول مالنگ یا گدن اوزلرینه قایتارلو شرطی بله گنه بر قدر یاردم ایته آلالر.

مونه شول یول بله دنیاغه بورچ یعنی هیچ بر تورلی اش و باشقه ملک بوللرندن باشقه قولغه کرگن کشی مالن، بر قدر فائده له ننگه ندن صوگ اوزینه قایتارو معامله سی تووا. فقط بو مالنگ خواجه سینه یا گدن قایتارلووینه اوشاندرلق بر نرسه کیرهک. چیکه آندی طورمش کوچله وی، فقر و ضرورت اقتضاسی بله آغان بورچلر بورچلی کشینگ استه گندن باشقه اوق خواجه سینه قایتارلمی. یعنی بورچلی آدم بورچن اوته ونی جان کوگدن تله سه ده اوته رگه قولندن کیلمی. مونه شونگ اوجون بورچ بیروچیلر، بیرگن ماللرینک تلف بولورندن صاقلانو اوجون بورچ آلوچینگ بره رملکن رهن - زالوقه آلاز و شول یول بله ماللرینک بوغالو، ندرم بولورندن اوزلرن طنجلاندرلر. مونه شول یول بله بورچ وقتنده رهن - زالوق مسئله سی کیلوب چفا. درست بورچ بیرگنده بورچ آلوچینگ شخصینه اوشانولده بولا؛ فقط بو ایندی طورمشده آز اوجری. بوندی شخصه اوشانوب بیرلگن بورچلر، بورچایلرنگ احتیاج و ضرورت قوشووندن باشقه نیندی بولسه بر بایلق تحصیل ایتمه اوجون آغان صورتلرنده گنه بولادر. چونکه

ظلم بله قاتناش شوشي معامله، شريعت اسلاميه ننگ عدالت اساسينه مبنی قواعدينه مخالف بولغانغه شارع كريم حضرتلری مرتهن - رهن آلوچينگ هر توری رهنلر - زالوقلر بله فائده له نووندن منع ايتدی. «لايغلق الرهن و هو ممن رهنه له غنمه و عليه غرمه» ديگن سوزی شولدر. شارع كريم حضرتلرينك شول سوزينه كوره رهندن كيله چك فائده لرده و آنك اوچون توتلاچاق مصارف و هر توری نالوغلرده رهن اييه سينك اوستينه توشه در. مثلا بر يورت رهنكه سالونغان بولسه، شول يورتدن كيله طورغان فائده لرده آنك اوچون طوتولغان يورت نالوغی، تعمير و باشقه مصارف ده يورت خوجه سينك اوستنده در. رهنكه قولغان نرسه لر بله رهن آلوچينگ فائده له نووی درست بولماو، شول اورنده ربانگ ثبوتی اوچون توگل بله باشقه سينگ مالن باطل وجه بله آشاو بولغانا قندغنه در. بورچيليرنی مال خواجه لرینك ظلمندن صاقلاو اوچوننگنه در. زيره بوغاروده دیدگم چه تاريخنك شهادتینه بناء رهن بله مرتهن ننگ فائده له نووی بوچيليرنی ظلم و آنلر ننگ آقق كيساكلرن ايمودر.

شول حکمدن باری آتلاوب ياکه صاوب فائده له نورگه ممکن بولغان آت، ده وه، ايشهك، صير، کهجه، قوی کهک حيوان رهنلرينگه مستنادر. شارع كريم حضرتلرينك «الرهن محلوب و مرکوب» ديگن سوزی شول معنادر. درست فقيهلر شول حديثی تحريف ايتوب آنلر ننگ کيترگن فائده لری رهنكه ييروچيگه نفقه سی ده آناغه مفهومنده رهن بولغان «ان اجرة ظهره لر به و نفقه عليه» لان النبي عليه السلام لم يرد بقوله مرکوب و محلوب ان الرهن يركبه و يحلبه. لانه كان غير مقبوض و ذلك مناقض لكونه رهنًا. ولا يصح ان يكون معناه ان المرتهن يحلبه و يرهنه. لان النبي عليه السلام قال: الرهن عن رهنه له غنمه و عليه غرمه» سوزن سويله گانلر. فقط فقيهلر ننگ شول اورنده غی خطالری هر رهنده قبض شرطدر فکرينه کيله نالکدن همده شول خبرلرنی ايکيسين بر نرسه که حل ايتهر که تله ولرنندن در. حالبوکه رهن ايچون قبض ننگ لزومی سفرده گنه در. جناب الله حضرتلرينك «وان کنتم علی سفرو لم تجدوا کتابا فرهان مقبوضه» (بقره - ۲۸۳) ديگن سوزنده کی رهننگ قبض بله مقيد بولووی سفر صورتده در. یعنی سفرده بولنوب بورچ معاهده لرن کاتب - ناتاریوسلر بله شاهدلر آلدنده برکتو ممکن بولماسه، مال خواجه سينه رهن ييرلور. ايندی بز، فقيهلر که ايه روپ رهن ييرونک جوازی - درستگي سفرکه، کاتب - ناتاریوس بولماغان اورنلرغه خاص، رهن سفر بله مشروط ديمه سگده آيتده کی «مقبوضه» قيدن اعتبار ايتهر که مجبورمز. بزنگ آکلومزغه کوره قبض بله مشروط بولغان رهن

حالگه توشووندن فائده له نوب قالو بولغانغه اخلاقسزلق بولوب تانلا. شونگ اوچون آنلر، رباچيليرنی ربادن طيبالر. بورچ و ربا حقنده توری چيکلر صزالر. (آنلرجه رهندن فائده له نوده ربادر). سماوی شريعتلر که کيلگه نده، ييغمبرلر، ربادن ده رهن بله فائده له نودن ده اوزب طيبالر. اوز امتلرينه ربانی بوتونه ی درست کورمیلر. آنلرنگ کوبسی خصوصی ملکنی ده تصديق ايتمیلر. بلکه آنلرجه خلق آراسنده متداول بولوب يوری طورغان مال عموم ملکیدر. آيرم شخصلر ايسه چن معناسی بله مالک توگلر صاقلاوچی - حافظلر گنه در. شونلقدن بورچ ييرگه نده ده استه سه گنه نيندی يول بله اوسمک - ربا آلو درست توگل. چونکه فقير آدم بای بر آده دن بورچ آغانده اوز حقنغه آغان بولادر.

ايندی سماوی شريعتلر ننگ ايک مکملی بولغان اسلام تعليماتینه کيلگه نده؛ بو حقده شريعت اسلاميه ننگ ايسکی شريعتلر که باشقه راق بر يول طوتقان کوررمز. زيره تعليمات الهيه دن عبارت بولغان قرآن کرينك بيانينه کيلگه نده خصوصی ملک محترمدر، مقدسدر. ملک. قرآن تعليماتینه کوره هيچ بر توری چيک بله چيکله نمه گان. «والله يرزق من يشاء بغير حساب» آيت کریمه سی و آنک مفهومنده بولغان باشقه آيت کریمه لرینك دلالتينه کوره ايگی - چيگی بولماغان بايلق. تحصيل ايتهر که حقلی در. انساننک ملکی مشروع بولغاندن صوگ هر آدم باشقه سينه ظلم ايتمه و شرطی بله اوز مالندن فائده له نورگه اختيارليدر. ايندی اسلام تعليماتینه کوره انساننک ملکی محترم، مقدس بولديمی. اوزينك مشروع ملکن باشقه سينه فائده له نسن اوچون ييرگن جاغنده اوزينه ده بر قدر فائده آلودن بر مانع بولماسقه تيوش در. واقعا اسلام تعليماتینه کوره بورچ ييرگه نده بر قدر اوسمک بله ييرو درستی یا که درست توگلمی؟ بزنگ يازاچاق نرسه لر مز مونه شول سؤاللر که جوابلر حاضر له چيک اسلامنگ شول طوغروده غی نظرلرن کورسه ته چکدر. تاريخنك «ربا» حقنده صاقلاب قالغان معلوماتينه کوز صالساق؛ بورچ ييرگه نده رهن - زالوق آلو، بورچه ييرلگن مالنگ اوزينه یا گدن قايتوون نغو. آنک تلف بولووندن صاقلانو اوچوننگنه بولمچه، کوربهك وقتده شول رهن بله فائده له نو اوچون بولوون کوررمز. واقعا ايسکی زمانلرده ييرلگن بورچلر ننگ يک کوبنده آلونغان رهنلر ننگ ييرلگن بورچ قدر فائده کيتره طورغانلرن کوررگه ممکن. حالبوکه شولوق صورتده واقع بولغان بورچلر سببلی بورچ آلوچينك مال خواجه سی قولينه قول بولوب توشولريده آز بولمی. چونکه اول بورچن تولى آلمی. بلکه احتياچنک آرتووی نسبتده تاغی بورچه کره، تاغی نغراق باغلانا. شونلقدن بو طريقه رهن بورچيلرغه يک زور ظلم بولا. مونه

تورکستان غه عايد.

تورکستانده بو کونگي حيات

کسب و هضرلي

بورونقي بابالرنگ ايسکي طور مشلري، آلارنک طوراً طوراً غان طبيعت واقيلملي طور غدرغان هنر و کسبلرنگ، عموماً طور مش يار اقلرينگ هر برى تورکستانايلرده بار ديورلکدر. حيات ايجون ضرور بولغان ايگ کيرهکلي نهرسهلرني گنه توگل، حتی طور مشني توگاللي و مکملله شدره طورغان اسبابني ده تورکستان خلقي اولدن اوک چيندن نزله نيب کوب ماتاشماغانلر. ياخشيمي يامانمي هر کيرهک ياراقني اوزلرني طوتوب اشله گانلر. شونگ ايجون بز آلارنک طور مشلرن اوزلرينه نسبت يروب، اول طرز حيات ني نيچو ککينه بولسه ده آله سوروجيلر. آلاز دبمز. آلاز شول اورنده قرار طابانندن بيرلي حيات بولنده بيک کوب خدمتلر ايتکئلر. شولاي ايتوب خلقلرينه بو کونگي طور مشني توزوب قالدراغلر. ايشته بو اصول معيشت اوزينه کوره شول قدر تايمين ايتلگاندرکه اول طور مشنگ اوبقونينه توشکان تورکستانلي گنه توگل بتونه ي چيندن كيلوب قوشلغان بيک کوب عائله لر بوکونده شوني اقرار ايتهلر.

اوزنده حيات بارلغي ايجوندرکه تورکستان معيشتي چيت قائلرلرکه قارشى طوراً آلا. گرچه مغلوب بولوب يونلري بولقونسه ده، تو يروق وقانائلري کيساسه ده اول اوزينک آنا واولغلرلي طرفندن کورساتلگان بعض الوغ خطا و مساهله لرنگ جزاسني غنه کوره در. معلومدرکه خلق نه قدر حيات غه محتاج بولسه، حيات ده توزينک حياتي بولنده خلق غه شونچه محتاجدر. ايندي بوزمانده اورکستانلير اوزلرينک شول ايسکي طور مشلريني، کسب و هنر-لريني صاقلارغه تله سهر، يا باشقه بر يول طابوب بولسه ده حيات وبقالرينک تايمينه چالشه لر آلا رني بوکونده بيک زور مشوليتلر وفوق العاده الوغ خدمتلر وتد بيرلر قارشى آلا. آلاز بو حالگه ني قدر کوز يومارغه و کورمه سکه طرشه لرده اول شول نسبتده آرتا بارا و اوسکه قالقوب چنادر. درياغه بانا باشلاغان بالا ساحلده کي کشيلرکه نيندي موکلي وقزغانچ کوز ايله قاراسه حيات ده اوزينک

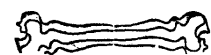
سفرگه گنه خاصدر. او يده کاتب و شاهدلر بولغان صورتده رهنتي مرتهن قولينه تابشرو لازم توگل. زيره رهنتي قولغه ييرو، بورچه بيرلگن مالنگ يوغالووندن تايمين اوچونگنه در. کاتب و شاهدلر حضورنده عقد ايتلگن معاهده لرده گرچه رهن قولغه تابشرماسه ده تابشرفغان بک اوک تايمين ايتلگن بولادر. شونگ اوچون بقره سوره سنده ۲۸۲ نجی آيتده بورج معاهده لرينه عايد قانونلر سويله نگن چاغنده جناب الله حضرتلري رهن مسئله سن مسکوت غنه قالدراغان. آنا رغه تعرض ايمه گن. يوغاروده غي «وان کنتم على سفر ولم تجدوا کاتبا فرهان مقبوضه» آيت کریمه سنده گرچه آجق صورتده رهنتنگ سفرده کاتبلر و شاهدلر بولماغان وقتده جوازينه دلالت ايتسه ده، او يده - حضرتده ايتکن رهنتنگ درست بولماوينه دلالت ايتميدر. بلکه جناب رسول حضرتلرينک مدينه ده ايتکن درع سن رهن قويوب بر يهوديدن بورج آلوي صحیح کتابلرده مذکوردر. بناه عليه حضرتده رهن درستدر. لکن شول رهنتنگ مرتهنگه تابشرو لوي توشلک حقنده هيچ بر توري نص کتايده ده، سنتده ده بولماغانه، آيتده کي «فرهان مقبوضه» ايسه سفرده کي رهنگه خاص قيد بولماغانه، کاتب و شاهدلر حضورنده عقد ايتلگن بورج معاهده لرنده رهنتي مرتهنگه تابشرو لازم بولويلاق چقميدر. بلکه رهنتي مرتهنگه تابشرو سگده تابشرميچه بر نرسه ني تعين ايتوب يازوب قويسه گده درستدر. شونلقدن بزنگ حاضرگي باق معامله لرنده بورچلرني يورتلر، يرلر بله تايمين ايتولرمز شرع شريفکه مخالف توگلدر. (۱) شونلقدن فقهلرنگ «قبض دن باشقه رهن درست توگل» ديولري بيک اوک اورنلي بولماسه کيرهک. (آخري بار).

ذاکر آيوخانف. «قوزنيسکي».

شعر:

قاي بره و.

بيک قزق اول بر وقت هيچ بر اورنسز مال توگه
طاغدا بر کون شول مال ئوچون، اول، کوررسز قان توگه.
چنه کي.

(۱) غير منقول ملکلر گرچه مرتهننگ قولينه تابشرفغان بولسه ده کيترگان هائده سن راهنگه بيرلور. حيوانه باشقه منقول ملکلردن فائده نو قبضه منافي بولسه ايکي طرفده درست توگل.

اوزبىك اولكى قوتنى غائب ايتە باشلادى. دىئالېكتىك كىك و طولى زماتىدە گور كىلوب طورغان توركىستان تاجرلىرى بو كوندە اطرافدەغى دەشتلى حاللارنى كوروب قاش جىروب اولطارالر. بوروندە موللق، طولىلق و كىكچىلك اساسىنە قورلغان توركىستان طورمىشى، خلق عادتلرى بو كوندە آرقەغە آغىر يوك بولوب قالدى. آندەغى ايسكى طورمىش يا كىيى مدىتىدن جزاء كورە، اما توركىستانلى بولارنىڭ ايكىسى آستىدەدە ايزلە. شول آغىر كوتەرە آماسلق طورمىش آلباستسى آستىدە قالغان زواللى ملت، يەنجىلوب جانى غرغەم كە كىلسەدە آنى اول هلاكت بازىدن طارتوب چقاروچى يوق. شول مقدس وظيفە كە اوزن وقف ايتوچى يوق. هر فرد اوزى منسوب بولغان قومنىڭ تارىخىنە چىشولونى و ئوزولونى قابل بولماز، مئىن بىلر و رابطلر ايله تق بىلەنگان. اون اوزىنى شول تارىخنىڭ اوغلى دىب تانوغان. بتون دىنا خلقى مگ تورلى صنفلرغە آىرلوب هر صنف تارىخلىرىنىڭ كوله كەلرى آستىدە اوايا ياصاب اولمىرگان. آلاز بو كوندە هر بىرى اوزىنىڭ تارىخى وظيفەلرى، قانلرى صوغارلغان حىيات اجتماعىەنگ فائىدە و ايتىرسلىرى آرتىدن چابالر.

اى زواللى توركىستانلى! سىن دە انسان اوغلى بولوب بر نوع تارىخ انسانغە منسوب توگمىسىگ؟ هر حالنگ بر ماضىسى بارلىقى نە قدر روشان ايسە هر مستقبلىنگ بر كون حال بولووىدە شوغچە معلوم بر حقيقتدر. سىنگ بصيرتنگ، فطرتكەگى كمالتنگ عاقبتدە كندى نىفسكىنى بولماسە كمنى مؤاخذە ايتەر ايمىش. سىن كمنگ اوغلى؟ وظيفەنگ نەدر؟

هر اش و حر كندە اوزىنىڭ نفوذىن يورته آغان بلم و فكر هنر و تجارتدەدە البته اوزىنىڭ وظيفەسن هېچ اونوتىمى. حاضر-لەنمەگان، تجربەسز باشلر ايله، بوكونگى تجارت بازارىنە چغو، جيون اورتاسىدە رسوا بولودن باشقەغە ياراماز. شولاي اوق بقاللر آچوب عادى بازارلردە، سودالر ايله طاورانودە سودا بولماز. آداب آغان مال ايله اوزىنىڭ برادرىن آدامق و آدامق بر كەسندەگنە كون كىچىرمك شرىعت نظرندەدە، فن و عقل نظرندەدە چن تجارت سانالماز. بو تجارت و بوكىي ياراماز سودالر بازار باشلرندە اولطروب، اوقالقدن خاصىت نزلەب عمر اسراف ايتوچى طائفەلرنىڭ هنرىدر.

حمدلر اولسون، انسان دىياسىدە بو كون الوغ بر تمدن كورەمز. عقل و فكرنگ علوتىنە بيوك شاهد بولا بلىگان بوكونگى ايس كىتكىچ كارتىنلر هېچ بولمازسە بزنك خاق غەدە انصاف و ادب صحنەسى، عېرت كركوسى اولسون ايدى. شوق افقارندە قالوب

حالى بىكان، چىرى آرتقان صابن ياردمچىلرئىنە شولاي ايتىگوب و تىلمروب قارى. اگر آگا التفات و شفقت كورسە توچى طابلماسە اول يوغالورغە، بترەگە محكوم كىيدر.

بو كوندە توركىستان مسلمانلرى كسب و هنر جەھتتىن اوشبو روشچە بولنلر: دىھقانچىلىق، باغبانلق، سوداگرلىك.

بتون دىنادە بولغان كىيى آندەدە حىيات عمومىە شولارغە نىگزلەنە، طىبعت، عادت و موقەغە قارابىنە بو كسبلرنىڭ نوعلرى اوزى كورەدر.

دىد كىم زچە طورمىش باراقلرن توركىستانلىلر اوزىنى حاضرلىلر. طوغوچىلىق، تىمورچىلىك، تىگوجىلىكلر كىنە توكل فاشق اياق، تورلى اوى زىنلرلى، كانفىتىلى آشلىر و ما اشبەلر هر قاىوسى اوزلرنەدە حاضرلەنە. موندى كىرەك ياراقتى جىتشدروب طورو اىچون هر يىردە آىرم آىرم زاقوادلر، كارخانەلر، اشچىلر و اوستالر بار. عمارتلرنى نىندى الوغ بولسەدە اوزلرى بنا قىلالر. زور و آغىر خدەتلردە فوق العادە نبات و ممانت كورسەتەلر. اش اشلەودە آلازنىڭ كورسەتكەن غىرتلرن تقدىر اىتمە و ممكەن توكل. شول قدر غىرت و اخلاص اوستىنە زمانمزدە مقبول اصوللردە استعمال ايتلسە، علوم و فنوندىن دە استفادە قىلنە توركىستان بىنە باشقەراق بورن طوتار ايدى. شەر اورامندە تراموايغە اولطرغان كشى بازار باشلرندىن اوتكاندە خلقنىڭ يولدىن بىك آقرن چغوون حتى بار كوچكە كىلوب ياتقان ترامواينى دە طوقتالورغە مجبور ايتولرن كوروب آندەغى مسلمانلرنىڭ يالقاولقلىرى و آغىر طىبعتلى بولويچىللىرى ايله حكەم ايتەر. اما شولوق كشى عمومى اش ميدانلرئىنە، كارخانەلر كە و قرلرغە باروب كوز سالسا آندەغى كورنشلر مذكور اعتقادنى شىبەسز قاقشاتەچىلردر. چونكە ظاهرا آلازىدە كورلىگان يالقاولق و آغرلىق اشكە مانع بولور درجەدە توگلدەر.

مذكور كسبلردىن باشقە آندە بىنە عملدارلىق دىگان بر كسبەدە بار. بوكا: قاضىلىق، مفتىلىك، مك باشى لقلر كرهلر.

لىكن بو كسب و هنرلر يالغوز آندەغى خلقنىڭ بلم و فكرلرى نىسبتندەگنە ترقى ايتكانلر. حاضركى احوالنگ بارىشنى اعتبارغە آلوب هېچ بر تورلى اصلاحاتكە اوچرماغانلر. اشلب چقارغان نەرسەلرىدە توركىستانلىلرنىڭ اوزلرى اىچونىگنە يارقلىدر. كلىم، بنارس، يفەك، و بعضى كرمەلرى استىنا ايتلسە هر يىردە قبول ايتلورلك نەرسەلرى آز كوربايدەر. بيوك شركتلىر تأسىس ايتوب اتفاق ايله اش كورو توركىستانلىلر اىچون بىك آسان بولسەدە مع التأسف بوكىي مدنى اصوللردىن استفادەلرى آزدەر. طوپراقلىرىنىڭ هر بر جزئى بر آلتون بارچەسىنە طورسەدە زراعت اشلىرى هنوز ترقى بولىنە كركاننى يوقدر. تجارتلرى دىخى صوگننى و قتلردە

نی قدر تجربه‌لی و اوستا بولسه لرده آلارنگ طورمش بولنده قورغان پلانتری، کورسه تکان فعالیتلری اوزیننگ بلم و فکر هم مدیتلری دائره سندن خارج که جفا آلمی. طورمش بولنده عادی بر موفقیتسزلت سببلی کنه تورکستانلی اوزیننگ مال و ملکندن یازا. بیرگه ایگولگان پاخته لر، تورلی مزروعات و باقچلر چچهک وقتندن اولک عادی بهارغه، نسیه لر که به یله نه لر.

صوگمی وقتلرده تجارت اشلری ده مسلمانلر آراسنده بیک یامان حالگه ئورولوب بازار. تورکستان تاجرلری کیرهک اوز آرادا کیرهک چیت، ملستر ایله معامله ده طوغریلقنی تاشلاب حیله کارلق و نیرانکیبازلق یوللارینه کره باشلاغانلر. آلارنگ بو کیشسز حالی آنده غی بتون اسلام تجارتینه زور ضربه بولغان. حاضر ایندی امنیت دیگان نرسه بتونله ی قالمغان دیورلک. مسلمانلر کیرهک اوز آرا و کیرهک باشقلر ایله الگارگی کبی امنیت ایله اش کوره آلمیلر. مونگ تیجه سی اولاراق آنده غی تجارت اشلری کوندن کون ضعیفله نه و اشدن چفادر. بو سوزلر البته اکثریت که قاراب سویله نه. کوب آراسنده بو قاعده لردن مستنا ذاترنگ بولووینه ده انکارمنز یوقدر.

ایشته کسب و هنر جهتندن کورلگان نقصانلر نسبتنده خلقتنگ اقتصادی یاغی توبه ن بولا. اقتصادی حالنگ ناچارلقی ملترنگ حیاتنده بیک مدهش و مهلک بر خسته لک بولووی هر کم که معلوم بر حقیقتدر. خلاصه تورکستان ده غی تجارت و کسب اشلری مطلوب بولماغان بو کیدش ایله بارسه اول طورمشده بیک اوگایسز و کولگسز حادثه لر ظهوری وهم تورلی آیانج حاللرنگ باش کورسه نووی محتاج ایضاح توگلددر.

(آخری بار) ع. رؤف مظفر - «زویه ز باشی».

عبرتی سوزلر:

اوز قولسکنن کیلگان اشده باشقلردن یاردم سوراما!
• آوچی برله بالقچی هیچ وقتده بایومازلر.
اصلاحنی کغد اوستنده یاصاوچیلر دنیاده کوب بولغان حالده، آنی عمل که قویوچیلر آز.
کوکلی بوزوق کشی، باشقلردن عیب ازله ر.
دنیاده طورونگ معناسی بولوب بولماو هر کننگ اشله گان اشینه کوره در.

حکمتلی سوزنی چوبلکده کورساکده آل!

غرب آسماتنده قرارلانغان، ظلمت میقروبلرینه اوزیننگ کیسکن ضیالرن چه چره توب دنیاغه معموریت و حیات جانی اورنلاشدرغان بیوک مدنیت قویاشی غربدن طوروب شرقنی ده یاقورتا باشلادی. اهل اسلام موندن کوب استفاده ایتسه لر کیرهک ایدی. لکن مع اتأسف شرقده ده بویاقیلقدن کوبرهک باشقلر فائده لهندی. عالم اسلامنگ تمدن بولنده کورسه تکان بورونقی احوالینه عطف نظر قیلغانده بو کونده گی کیر قورقلر مزغه بره ر تورلی معنا بیرون انسان نیچوک شاشماسون و آپتاماسون ایش. اورمانارده طوبوب یافراقار آراسنده چی ایتلر وحشارتلر آشاب اوسکان. عاقل و بالغ بر زنجی لام میمسز مدنیت قبول ایته، چویوندن ده قاراموینلرینه سوت کبی آق کراخمال یاقالار قویا، وحشتن تاشلی. دنیاده انسان بولوب یاشی باشلی. شوندی بر دورگه کیلوب یتکانده ده محض حیات اجتماعیه و سعادت ابدیه بولینه هه بیده وچی عالی بر دین مقدس که انتساب دعواسنده بولوچی مسلمان هیچ بر طرفقه آباق آطلاونی اختیار ایته آلمی متردد بولا. یا که هر مدنی فکرگه متعصبانه قارشلی طورا. بوکبی اشلرده باش عامل البته خلقتده یا که دینده فلانده برارشی بولور دیورگه یول یوق. مگر بوزوق عقیده ده در.

دیمک بو کونده حقیقتنی قابل ادراک بولور ایچون بوزوق عقیده لی بولودن بتونله ی عقیده سز بولو آرطقدر. بزنگ هر مسئله نی کشی چه آکلی بلومز بوزوق خرافاتدن آرنومزغه طوقتاب طور ادر. بو کونده تورکستانده اشلر عموماً شول ئزدن بارا. مدیتندن و علوم ایله طبیعتدن استفاده ایتوچیلر کوبرهک بیرلیلر بولمی. مسلمان مردکار بیر اویا، طاش یارا، باصولرنی صولی. دهقان بیر بیلی، حبوبات ایگه، محصولات حاضرلی. یهودی بتون بیرلی خلق (مسلمانلر) اوستندن نظارت ایته. اول، قطعه نلک هر معمور نقطه سیننی اوزینه به یله گان، حاضرله نگان محصوللرنی اشکه کرتوب اوزاتورغه زور زاؤودلر، تنکرمنه و آمبارلر آچقان حالده اولطرا. اول اولکاننگ هر بوچماغینه باروب اولگورگان، مال و ملکلر آغان، سودا اورنلری آچقان، مکلرچه خلقتنی اوزینه، قول و کوز بولغاب سویله گان ته ملی سوزینه قاراتقان. اول بیرلی خلق نگ تلن آلاردن ده اوستاراق سویله رلک ایتوب باگان. معیشت، طبیعت، فکر و اخلاق هم احوال روحیه لرینی ده بیک یاخشی بلوب آغان. روسجه بلگان و مدنیت ایله تانشوب غرب ایله شرق خلقتی آراسنده ده الوغ واسطه جیلقتنی، سودا و معامله اشلرن اوزینه قاراتقان.

بو کونده تورکستانده هراورنده ده کسب و هنرنگ مهم قسمی یهود قولنده در. بیرلی خلق اوز کون کورشلر نده و سودا معامله لرنده

انتقاد و طمن

II

انتقادنگ شرطری

انتقاد، اگرده اوزینگ شرطرینه موافق روش برله بولسه علم آرتدرو، خلق توزه تو، فکرلرنی درستله و طوغروسنده بیک فائدهلی و اگرده شرطری رعایت ایتولماسه بو وقته «طمن» غه آلماشنور و یازوجی برله یازلمش کشیلرننگ هر ایکسی حقنده ضرر بولور. باشقهرغه «طمن» قیلو، اخلاق نظرندنده، اجتماعی ادب نظرندنده ممنوع بر اشدر.

انتقادنگ هر کیم که معلوم بولغان شرطری اوشبونلر:

۱) گوزل قصد بولور. بره وننگ شخصیینی یا که برر تورلی معامله سینی و یا خود برر اثرینی و مقاله سینی انتقاد قیلورغه کرشوجی آدم اوستینه توشه طورغان وظیفه، تگی کشینی یا گلشلقدن صاقلانو، باشقهرنگ آداشولرینه مانع بولو، علم و ادب که خدمت ایتو، ادبی قلم استعمال قیلوب باشقهرغه مثال کورساتو کبک اشرا بولورغه تیوشلی. شوشندی نیت برله قیلنغان انتقادلر شریعت نظرنده ثوابلی بر عمل و هیچ بولماغانده فضیلت یا که مباح بر اش حسابلانور، ایسه ایچون وبالی بولماز. اما بره وننگ عیب لرنینی، خطالرنینی تابو و شونلرنی فاش قیلوب شول کشینی خلق کوزندن توشرو قصدی برله تیکشورلور، شریعت نظرنده حرام سانالا طورغان «تجسس» بولوب شونلرنی سویله و، یازوب تاراتو «غیبت» بولادر. تجسس برله غیبت شریعت نظرنده غه توکل مدنی نظامار و مروت هم انصاف قاشندهده عیب اشدر.

هر حالده «انتقاد» قیلودن مقصود، عمومی مصلحت و عمومی فائده بولورغه، فاحش و شنیع تدبیرلردن صاقلانورغه، عدالتی کوز اوکنده طوتوب ظلم و جبر که میل ایتماز که تیوشلی. کونچیلک و الکیدن بولغان بر دشمنلق تأثیری یا که انتقام قصدی برله «انتقاد» غه کرشوجیلر، «انتقاد» اصولینه جنایت و علم که خیانت قیلوجیلردر.

انتقاد قیلوجی کشی برله انتقاد قیلنمش کشی بریرینه دشمن و مخالف توکل بلکه حقلقنی تابو طوغروسنده برلکده طریشوچیلر، بر برینه یازدمچیلر و بر بری برله شریکار و دوستلردر.

گوزل قصد بولمی طوروب انتقادغه کرشودن فائده چیقماز

بلکه ظن ایتولگان درجه دن آرتق ضرر کورلور، انتقاد مشقتاری ضائع و بیل که کیتو، موننگ اوستینهده انتقاد قیلوجی اوزی کشی کولکوسینه و مسخره لک که قالو ممکن بولور. قلم اهلاری، علم و ادب که منسوب کشیلر اوزلرینک فعللری و معامله لری برله حسن خاق، گوزل معاشرت و عمت طوغروسنده اورنهک بولولری و هر وقت اوزلرندن توبه نلر که یول باشچیلق ایتولری و یاخشی مثال بولوب طورولری لازم.

قلم صاحب لری و «علما صنفی» دیب سانالوچیلر بر بری برله ته مسز معامله لرده بولسه لر، قلملرنینی اوزلرندن باشقهرلنی تحقیر قیلوده قورال ایتوب طوتسه لر بو مات کیملردن عبرت آلور و یاش بوونلر کیملردن گوزل تربیه اصولی اوگره نورلر؟.

مؤلفلری، محرر و عالملری تربیه سز بولغان، افترا و بهتان قیلو، سوگشو و فاحش ترسه لر یازودن چیرکه نمگان خلق حقنده: «اذا کان الغراب دلیل قوم * سیه دیمهم الی الارض الحیاف» (قارغا یول باشچیسینی بولسه اوله کسه که آتوب بارر) شعری صادق بولور.

اوشبو سبب ایچون یا که برر اش و برر مقاله نینی انتقاد قیلورغه کرشکان وقته نیتنی درستله و، بو اش نصیب بولماسه شول اشدن بوشانو و باشقهر ایچون میدانی ایرکن قالدرو لازم. بو خصوصده هر کمننگ اوز وجدانی حاکم و معیز بولورغه تیوشلی.

«انتقاد» و «امر بالمعروف» اسملری برله باشقهرلر حقنده حق و ناحق فکرلر یازو بیگل بولسه ده، اوزک باشلاب اش اشله و، شول درجه ده بیگل توگل. مؤلفلر، اوز اثرلرنینگ انتقاد ایتولرندن ممنون بولوب طورسه لرده و بعض وقت جوابلر و ایضاحلر بیرسه لرده، افترالر و بهتانلرغه قارشو سکوت ایتوب طور و مونلرده عادتدر. حقیقت حالده یاتسزلقنی هنر ایتوب آغان کشیلرنی طوققاتو ممکن بولماغانلقدن «طمن» لر که قارشو یازو و سویله و، جوابلر بیرو فائده سزدر.

۲) انتقاد قیلنچق اثرنگ درجه سینی بلو. نیندی گنه بولسه ده بر اثرنی انتقاد قیلورغه کرشمازدن مقدم، شول اثرنگ موضوعی برله یاخشی روشده آشنا بولو و موننگ اوستینه مذکور اثرنگ مطبوعات دنیاسنده و علم اهلی آراسنده طوتاجق درجه سینی تخمین ایته آلو همده اثر صاحبنگ اوز خطاسی برله مطبعه خطاسی آراسینی آیره بلو لازم. بولای بولماغانده مقداری معلوم بولماغان و کوچی آگلشلمانغان بر عسکر که صوغش آچو قیلنندن عاقبتی ضررلی بولغان اش که کرشکان بولور. مطبعه خطالرنینی مؤلف و محرر خطالردن آیرا آماو، شول کشینگ «انتقاد» اهلی بولماونه دلیل بولور.

علم برله مشغول یا گنه عام دعواسنده بولغان کشیلرنگ مسلك جهتجه اوزلرینه مخالف بولغانلرنی کیمستورلی اوز وظیفه لرینه مناسب حاللردن بولماز.

۶) انتقادنگ نیگری عقل برله شریعت، حس و بدیهیلک، درست خبر کبک دلیللر بولورغه تیوشلی. بر دعوی و فکرنگ یا که برر مذهب و معامله نگ تیوشسز ایکانلگی برله انتقاد قیلورغه کرشوجی آدم اوزینگ بتون دعواسینی و بتون حرکتینی اوشبو نرسهلردن بریشه بنا قیلورغه تیوشلی.

حق سوزنی تلهسه کیم و تلهسه گنه نیندی مذهب اهلی سویلهسه ده «حق» بولوب، باطل سوزنی نیندی گنه کشی و نیندی گنه مذهب اهلی سویلهسه ده «باطل» بولور. شونگ ایچون بر سوز و فکر «فلان مذهب که موافق (و یا که) فلان مسلك که خلاف بولغانلقدن باطل بولورغه تیوشلی» کبک نرسهلر برله انتقاد قیلماز. جواشرغه و یهودلر که موافقت قیلو بولونی بهانه ایتوب ایکی یرده ایکی دورت بولونی و موسی پیغمبرنگ حق پیغمبر ایکانلکینی انکار قیلو یا که ابوالحسن الاشعری که خلافت بولماسون ایچون الله تعالی نگ نعمتی کافرلرنی ده شامل ایکانلکینی رد ایتو درست بولماز. بولای ایشو «انتقاد» توگل بلکه باطل یول برله مکابره و عناد قیلوردر. اوز فکرلرینه اوخشاماو و اوز بلسگانلرینه طوغری کیلماونی گنه سبب ایثوب انتقاد قیلوده، درست معناسی برله بولغان «انتقاد» توگل بلکه طعن در. بر فکرنگ بتون انسانلر طرفندن قبول قیلنوی ممکن اش بولماسه اوزینگ آ کلاوینه طوغری کیلماگانلکدن فکرلرنی و نیندی بولسه ده معامله لرنی «انتقاد» قیلوجیلر، عبث اورنغه کوچ ضائع ایتوجیلر در.

۷) انتقاد ایثوله چک ماده لر اثباتلی بولو تیوشلی. انتقاد ایثوله چک صفت صریح روشده ثابت بولورغه کیره ک. ظن و تخمینلر، دلالتی آچیق بولماغان نرسهلر برله باشقهلرنی انتقاد قیلوب شغلله نو فضول و تیوشسز اشدر. شونگ برله برابر انتقاد ایثوله چک صنعت شول کشیدن «جدی» و «قصدی» روشده اشله نگان بولوی لازم. خطالق برله یا که ظرافت مقامنده و یا که باشقه بره ونی الزام مقامنده صادر بولغان سوزلرنی جدی روش برله انتقاد قیلو مناسبسز در. لزوم کورلسه موندی نرسهلرنی باری اوز درجه لرینه مناسب روشده گنه انتقاد ایثوب اوتو و اوزونغه یارماو ضروردر. بعض صوفیلرنگ: «اذا مضت الصلاة لها قضاء و لیس لصحبتنا لها قضاء» کبک شعرلر برله تمثل ایتولری باری ظرافت بابین غنه بولوب، فرض نمازلرنی استخفاف قیلو کبک اشلر قصد ایثولیدر. شونگ ایچون آنلرنی اکهار قیلوب شغلله نور که حاجت یوق.

۳) انتقاد ایثوله چک نرسه نی قسمه لق برله گنه بولسه ده تعریف ایثوب کورساتو. بر مقاله نی و یا که برر تألیفی انتقاد ایثور که کرشوجی اوچون شول اثرنی اجمالی صورتده گنه بولسه ده تعریف ایثوب کورساتو لازم. «انتقاد»، بالگر عییلرنی و کیمچیلکلرنی گنه سویله و دن عبارت توگل بلکه کیمچیلکلی نقطهلر برله برلکده، تابولغان قدر یاخشی اورنلرنی آیروب کورساتو دن ده عبارتدر. بالگر عییلرنی و کیمچیلکلی بولغان اورنلرنی غنه سویله و یاخشی اورنلردن کوز یوموب اوتو «انتقاد» توگل بلکه «طعن» در. بره وننگ عییلرینی گنه کوروب ده یاخشیقلردن، کالاتلردن کوز یومو حقسزلق و انصافسزلق بولور. بواش، انتقاد قیلوجینگ ماده سی بوزوق و نیتی یمان بولوغه آچیق دلیللردندر.

۴) لازم درجه ده اقتدار و اطلاع صاحبی بولو. انتقاد قیلورغه کرشوجی آدمنگ معلوماتی، اطلاع و اقتداری اثر و مقاله صاحبندن توبه ن درجه ده بولماز سزلق شرط. چونکه انتقاد قیلوجینگ شوشی کالاتی بولماسه اوز قصوری سیندن، عیب توگل نرسهلرنی عیب صاباوی و حقیقت خالده درست بولغان نرسهلرنی یا کگلش دیب باووی و انتقاد لرینی ده شوگا بنا قیلوب یورثوی ممکن. بر صورتده بو آدم اوزی گنه توگل بلکه اوز درجه سنده بولغان ییک گوب کشیلرنی ده آداشدر. شونگ اوچون جاهل کشیلرنگ «انتقاد» برله شغلله نولری فضول و عبثدر. اقتدار و اطلاع صاحبلی ایچون، «انتقاد» وقتنده بر فکرنگ خطا ایکانلکینی سویله ب کیتو گنه یمی بلکه اوزلری بلسگان قدر درستله ب اوتو، یاخشی اصوللر و قاعده لر بولسه شونلرنی کورساتو لازم. آندن ده یاخشی سی صالونمازلق بولغانده، آزمی کوبمی فائده که یاری طورغان کوبرنی یغرو یاخشی اش توگل.

۵) فکر حرلکینه قارشی بولماو. هر کیم اوز فکرنده اوز مسلکنده حر و مستقل بولغانلقدن انتقاد قیلورغه کرشوجی آدم اوزینی، باشقهلرغه کاترول دیب حساب ایتماز که و آنلرنگ فکرلرینه کیرته صالمازغه و آنلرنی اوزینه تابع بولورغه هم ده اوزی فکر ایکانچه فکر قیلورغه مجبورلر دیب بلماز که تیوشلی. انتقاد قیلوجی کشی، اوزینگ عقیده سنده، فکر و عمللرنده، مسلك و معامله لرنده حر و اختیارلی بولسه، انتقاد ایثوله طورغان کشی ده مونگ شیکلی اوک اوز معامله سی اوز حر کتنده حر و اختیارلیدر. مسلك و مذهب ایچون آدملرنگ شخصلرینی دشمن طوتو و اوز مسلکنده بولماغانلرنی خطا یوله دیب ظن ایثو اخلاق و انسانلق نقطه سنندن منفور بر اش ایکانلگی معلوم. عسکر قوماندانلری، دشمن مملکت قوماندانلرینگ حتی جانسز گوده لرینه اوچراغان و قتلرنده ده عسکرلک نظامنچه سلام پیرسهلر و احترام کورساتسهلر،

دینی مسئله

II

فرض - ربا

قرض، ربا سوزلرینک معناری شو کون آدم بالارینک هر برینه خصوصاً تجارت آدملرینه البته معلومدر.

قرض معامله سی انسانیت دنیاسنده غایت ایسکی معامله در. قرض معامله سی غایت ساده غایت بسیط بر معامله ایسه ده، هیئت اجتماعیه معامله لرینده مدنیت دنیاسنده قرض شو کون فوق الغایه فوق العاده بویوک اهمیتلری جائز اولدی، مدنیت دنیاسینک بویوک دولتلرک سیاستلرینی ده اقتصادلرینی ده فقیهلرینی ده شو کون قرض مسئله سی هر مسئله دن زیاده مشغول ایتدی. الك ساده بر مسئله هیئت اجتماعیه ده الك بویوک الك مشکل مسئله اولدی.

اولده مرحمت یویلله اعانه اولمق صفتیله باشلانمش قرض معامله سی شو کون مدنیت دنیاسنده تجارتلرک صناعتلرک زراعتلرک الك بویوک عاملی مدنیت معامله لرینک الك بویوک وسیله سی اولدی. شو کون سیاست دنیاسینک الك بویوک تدبیرلری، مدنیت دنیاسینک الك بویوک اثرلری ثمره لری قرض برکسیله تأمین قیلنور.

شو کونگی قرض اولگی قرضک تمام عینی ایسه ده، بعض جهتلردن غایت اهمیتی آیرمالری ده واردر.

اولگی وقتک قرضلری قارن طویدررلق قدر اولور ایدی. شو کونگی قرضلر قارون خزینه لرینک بر قاچ مثلی قدر اولور.

اولگی زمانلرده الك فقیر آدم قرض آلور ایدی؛ شو کون الك بای آدم الك بای شرکت الك بای دولت قرض آلور.

اولگی زمانلرده حرکتدن اشدن عاجز آدم قرض آلور ایدی، شو کون الك بویوک اشله الك مقتدر آدم، بلکه الك قوتلی دولت قرض آلور.

اولگی وقتلرده آچلق بالانعاچلق کبی عادی الك اوافق حاجتلی دفع ایتمک ضرورتی ایچون قرض آلور ایدی. شو کون مدنیت دنیاسینک الك بویوک حاجتلی ترقیاتک الك صولک درجه لرینی تحصیل ایتمک مصلحتی ایچون قرض آلور.

انسانک فقیرلیگیله برابر انسانیت دنیاسنده طوعمش قرض معامله لرینده هم عادی هم طبیعی اولمق اوزره تجارت دنیاسنده ربا معامله لریده طوعدی.

اذا ما ذکرنا آدما وفعاله
وتزویجه بنتیه لانبیه فی الخنا
علمنا بان الحلق من نسل فاجر
وان جمیع الناس من عنصر الزنا

کبک شعرلر (۱)، انسانلرک برکنه شخصدن توکل بلکه بر قدر آدملردن تارالغان بولوینی اعتقاد قیلوچینر طرفندن، «برکنه آدمدن تارالدیلر و شول آدمده اوزینک قزلرینی اوغللرینه نکاح قیلدی» مسلکنده بولوچیلرغه الزام قیلو و لوزلری برله اویناو نیتی برله سویله نگان نرسملر (دلیل اقناعی) بولورغه طوغری کیله. بتون انسانلرک برکنه آدمدن تارالورینی قطعی صورتده بلدره طورغان آیت قرآن کریمده بولماسه کیرهک.

۸) یاشر نماو. انتقاد قیلوچی کشی ایچون هر وقت آچیق میدانغه جیقوب سویله شو لازم. مستعار اسملر، یاروم یورتی آدریسلر برله انتقاد قیلو قورقاق کشیلر اشی بولادر. عرب جریده لریندن بری موندی کشیلرکه «مطبوعات اتلری» دیب اسم بیرکان ایدی.

«انتقاد» قیلونک مونلردن باشقه ده شرطلری بولسه ده الك مهملری مونده ذکر ایتولگان نرسملردر. اگرده: «انتقاد قیلوچی کشی، اوز اشینی یاخشی باورکه، انصاف و اعتدالین آیرلامازغه. افراط و غلو ایتمازکه، انتقاد ایتوله طورغان کشی برله اوزینک ایدهش و دوست ایکاناگینی اونو تمازغه تیوشلی» دیسهک «انتقاد» نک مونده ذکر ایتولگان و ایتولمگان شرطلری همه سی کروب بئکان بولور.

د. ف.

شعر:

اوشکوروب ماللر جیناغان تقوادن،
اش کوروب تابقان فاسقلر یاخشیراق.
ایل تالاب آوزغه کرکان حلوادن،
بیر تاراب تابلقان ایکمک تانلیراق.

کشاف پانیی.

(۱) بو شعرلری ابوالعلاء الممری که اسنا ایتوچیلر نار. آنک سوزی بولورغه اوخشی اما آتقی بولووی ثابت توکل. ابوالعلاء شمعی صاناب انتقاد قیلوچیلر مونک ابوالعلاء دن صدورینی اثبات ایتو برله الزام قیلنورلر. موده ایش میمش کبک نرسملرک بیتی.

تجارت دنیا سنده ربا معامله لری غایت اسکندر ، سوریه ده ، مصر ده ، بابل ده ، روماده ، یونان ده غایت اسکی زمانلر ده ربا معامله لری شائع ایدی .

انسانیت دنیا سنده غایت اسکی ربا معامله سی حقیقده - اهل علمک سیاسی لری ، اقتصادیلرک ، فقیهلرک ، اخلاق یونک ، نظر لری ده غایت فاحش صورت ده متخالفدر ، متناقضدر .

انسان ربا مسئله لرینی دقتله ملاحظه ایدر ایسه ، ایکی طرفک دلیل لرینی ده تمامیه احاطه ایدر ایسه ، هر ایکی طرفک دلیل لرینی مجبوریتله قبول ایتوب ، متناقض نتیجه لری قطعیتله اعتقاد ایدر ، بلا تردد قبول ایدر .

مدینت ، تجارت دنیا سنده قرض - ربا معامله لرینک غایت بویوک برکت لری فائده لری ، انسانیت دنیا سنده ربا معامله لرینک غایت دهشتلی مفسده لری غایت مهلت ضرر لری خسار لری ده توفیق قبول ایتمز هم ایده مز صورت ده تعارض ایتمشدر .

بو گ کوره ، ربا معامله لری هم عملی هم نظری جهتله اک مشکل مسئله لردن اولمشدر . حتی موافقات صاحبی امام شاطبی ، فروق صاحبی امام قرافی کبی بویوک فقیهلر ربا مسئله لرینی حل ایته بیللمکدن عجز لرینی اضااف اسانیه اعتراف ایتدیلر . امام شاطبی حضرت لری موافقات ده دیمش : « وبقی النظر لم جاز مثل هذا فی غیر النقدین والمطعمومات ولم یجز فیهما ؛ محل نظر قد خفی وجهه علی المجتهدین و هو من اخفی الامور الی لم یضح معناها الی الیوم . »

ربا مسئله لرینک مجتهد لری ده عاجز ایدر قدر آغرالی غامض لگی بگا معلوم ایدی . شو دقیقه ده کوزم اوکنده نور کبی حاضر در . ربا مسئله لرینه اسلامیتنگ نظرینی ده بن تقدیس ایدرم ؛ اسلام فقیهلرینک گوزل یاب لرینی ده تقدیر ایدرم ، احترام ایدرم . بر وقت « قواعد فقیهیه » ده ربا مسئله لرینی بیان ایده م دیمش ایدم . نصیب اولمادی . « دینی اجتماعی مسئله لرک نظرینی انتقاد مناسبتیه « ملاحظه » ده ربا مسئله لری حقیقده اوز نظر منی بازمش ایدم .

« ملاحظه » م ده ، (۲۶ - ۲۷) صحیفه لرده هم ده (۴۵ - ۴۷) صحیفه لرده ربا معامله لری حقیقده استطراد بویله موجز جمله لر یازلمش ایدی . لکن ربا مسئله لرینی حل ایدم دعواسیه توکل ایدی ، بلکه حل طریق لرندن برینی مثال ایتمک بویله ایدی . ربا مسئله لرینی یا اویله یا بویله حل ایتمک ممکن اولا بیلور دیمش ایدم . حتی بانقلرک شو کونگی معروف نظام لرینه گوزل گوزل تمذیلات ویرمک احتمال لری ده بعید توکلدر دیمش ایدم . ایدی شو دفعه شو مقاله ده ربا مسئله لرینی ده زیاد

تفصیل ایده م .

سماوی دین لرینک هر بری ربا معامله لرینی شدتله صراحتله قطعیتله تحریم ایتمشدر .

تورات ده ، سفر الخروج ده ، ۲۲ نجی اصحاح ده ، ۲۵ نجی آیتده دیمش :

« اذا اقضت فضة لفقير من شعبي ممن عندك فلا تكن له كالمرابي . لا تضعوا عليه ربا » .

یعنی : بنی اسرائیل فقیر لرینک برینه کوهوش پاره لری قرض ایدر ایسه ک فقیر اوزرینه ربا وضع ایتمه .

تورات ده ، سفر تشیه ده ، ۲۳ نجی اصحاح ده دیمش :
« لا تقرض اخاك ربا في فضة او طعام اوشي » آخر معاقرض بالربا » (۱۹)

« بل الاجنبی ، اياه تقرض بالربا . واخاك لا تقرضه بالربا . لکن یبارک الرب الالهک جمیع اعمال یدیک فی الارض الی انت داخل لتحتلکها . » (۲۰)

یعنی : « دین قارندش لرینه قرض ویرسه ک ، ربادن صاقلان . بات آدم لردن ربا آل . دین قارندش لرینه قرض ویرور ایسه ک ، ربا سز ویر . سنگ ربک هر بر اشکی برکتلی قیلور . »

توراتک شو نصوص لرینه کوره ، یهود فقیهلری یهودیلرک اوز آرا معامله لرینده ربا معامله لرینی قطعی صورت ده تحریم ایتمشدر .

یهودیلرک بری یهودیدن ربا آله ، یاخود ربا ویرسه ، یهود فقیهلرینک هر وقت علی العاده شدت لرینه صراحت لرینه کوره ، ربا آلوچی ده ربا ویروچی ده یهودیلرکدن چیقمش حساب قیلور . محتاج یهودیلره حاجت ساعت لرنده قرض ویرمک اعانه ایتمک مساعده لرینی اوز اتمق یهودیلرک هر برینه ، تورات حکمیه یاخود فقیهلرک اجتهادیه بر واجب وظیفه کبی اعتقاد قیلور . محتاج یهودیلرک فقیر لکلری ده مسکین لکلری ده شرط توکلدر . بای یهودیلرک بری بر تقدیر بر عذر حسیله محتاج قالور ایسه ، اعانه ایتمک قرض ویرمک فرض اولور . معذور محتاج لره ، ولو بای اولور ایسه ده ، مساعده ایتمک ، اعانه لرینی اوز اتمق عاجز مسکین لره صدقه ویرمکدن ده زیاده ثوابی حساب قیلور . چونکه عاجز مسکین آدم خلقک خیر انلرینی اوزینک حاجت لری بولنده هلاک ایدر ؛ اما ملا بر بای سودا گر ، قدرتی بر صانع خلقک اعانه لرینی برکت بوللرنده صرف ایدوب ، خیرات حاصل ایدر ، ملتک ثروتته بایلق ویرور .

یهودیلرک اوز آرالرنده ربا معامله لری شدتله تحریم قیلنش ایسه ده توراتنگ آچیق عباره سینه کوره ، یات ملت لردن ربا ألمق

اوز آرالرنده ربا معامله لری یهودیلره شدتله تحریم قیلنمشدر دیمش ایدک . لکن اوز آرالرنده ربا حراملفی حاجت صورتلرینه مخصوصدر . اما تجارت ، صناعت یولنده ویرلمش قرضلردن ربا آلمق جائزدر ، حاللدر . بر یهودی ییمک ایچمک کیمک کبی ضروری حاجت لری ایچون دیگر بر یهودیدن ، قرض آور ایسه ، شو قرضک رباسی حرام اولور . لکن تجارت ده صناعت ده زراعت ده استفاده ایچون یهودی یهودیدن قرض آور ایسه ، شو قرضک رباسی حلال اولور . چونکه فائده یالکڑ عملدن یالکڑ مالدن حاصل اولماز ، بلکه عمل ایله مالدن حاصل اولور . عمل صاحبی عملیه ، مال صاحبی مالیه فائده دن حصه آلا یلور .

بر طرفدن مالک ، دیگر طرفدن عملک شرکتی شریعت اسلامییه نظر ندهده جائزدر . اسلام فقیهلری بویله شرکتی «قرض» امیله تسمیه ایدرلر .

«قرض» معامله سی «یا ایهاالذین آمنوا الا تا کوا اموالکم بینکم بالباطل الا ان تكون تجارة عن تراض منکم» آیت کریمه سنگ شمولنه البته داخلدر .

ایکی طرفک هر بری معامله لره اهل اولور ایسه ، مالک مقداری ده تمام معلوم اولوب ، فائده دن هر بر طرفک حصه سی جز شائع اولمق اوزره تعیین قیلنمش ایسه ، عاملک حریتنه اختیارینه هیچ بر حد قویولمامش ایسه ، شو تقدیرلرده قراض معامله سی درست اولوب ، فائده دن تعیین قیلنمش حصه لری ایکی طرفک هر برینه البته حلال اولور .

فقه کتابلرنده ربا مسئله لریله قراض هم سام مسئله لرینی اجتهادله اهتمامله اوزون وقت مطالعه ایته کیلدکن صوگ ، ربا مسئله لری حقنده بنم قلبه بر نظام الهام قیلندی . او نظرمنی قرآن کریمک نصوحیله ، اسلامیته روحیله ، هم ده مجتهدلرک یانلریله وزن ایته طوردم . ربا مسئله لرینی باق معامله لرینی حل ایتمک یولنده شاید مفید اولور امیدیه ، او نظرمنی بر فرضیه اولمق اوزره قبول ایتدم .

او نظرمنی «ملاحظه» مده (۴۶ - ۴۷) صحیفه لرده ، ۲۸ سطرده . مختصر ایسه ده ، آچیق صورت ده بیان ایتمش ایدم . قرض ایکی نوع اولور دیدم : بری استهلاک قرضی ، بری استحصال قرضی . اولگی قرض احسان اعانه اساسلرینه مبنی اولوب ، ربا حرام اولور . ایکنچی نوع قرض - تجارته هم کسب اساسلرینه مبنی اولوب ، فائده دن حصه آلمق مشروع اولور دیدم .

انسان ضروری حاجتی ایچون قرض آور ایسه ، اویله قرض شریعت اسلامییه حکمنده احسان هم تعاون اساسلرینه مبنی اولوب واجب یا مندوب اولور؛ قرض مقابلنده فائض آلمق البته حرام اولور .

مشروع بلکه مطلوب قیلنمشدر .

«بل الاجنبی ، ایاه تفرض بالربا» جمله سی امر کبی خطابدر . یات ملتارک ماللرنده ملکارنده حرمتی عصمتی نفی ایتمک اعتقادیه اولسه کرک ، یاخود یهود فقیهلرینک اجتهادلرینه تقلید مسکنتیه اولسه کرک . اسلام فقیهلرینک ده بعضیاری فقه کتابلرینک بعضلرنده «مسلم ایله یات ملت آراسنده ربا معامله لری حاللدر» دیدی .

تمام آچیق وغایت باطل بر دعوی در . قرآن کریم یهود فقیهلرینک شو مسئله حقنده صوگ درجه تهورلرینی معجز بلاغتیله ابطال ایتمشدر :

«ذلك بانهم قالوا ليس علينا في الاميين سبيل . ويقولون على الله الكذب وهم يعلمون .»

«وان منهم لفریقاً یلوون السنهم بالکتاب لتحبوه من الکتاب وما هو من الکتاب ، ویقولون هو من عندالله وما هو من عندالله . ویقولون علی الله الکذب وهم یعلمون .»

شو آیت کریمه لرک بیانلرینه کوره ، یات ملتارک ماللرینی ملکارینی یهود فقیهلری یهودیلره حلال حساب ایتوب ، شو عقیده لرینی ده الهک کتابنه الهک خطابنه اسناد ایترلر .

شو دعوالرینک هر بری ، قرآن کریمک بیانه کوره ، اظدر ، آچیق بالاندر . هر بر انسانک ماللری ملکارنی محترمدر ، باشقهلرک هیچ برینه حلال اولماز . ماللرک ملکارک بلکه عمومیتله حقوقک حرمتی دین نمره سی توکل ، بلکه انسانلرک هر برینه انسانیت برکسیله انسانیت شریفه احسان قیلنمش بر امتیازدر . یات خلقک ماللرینی ملکارینی حلال صایمق عقیده سی سماوی دینلرک هیچ برنده بولنماشدر . سماوی کتابلرک سماوی دینلرک برینه بویله عقیده لری اسناد ایتمک آچیق بالاندر ، افرادر ، سماوی دینلرک عدالتلری حضورنده بویوک بهتاندر . «ویقولون علی الله الکذب وهم یعلمون .»

انسانلرک ماللرنده جانلرنده عرضلرنده حقوقلرنده حرمت ، عصمت شرفی دار اعتباریه ده دین برکسیله ده توکل ، بلکه انسانیت صفتیه در . شو حقیقتی «قواعد فقیه» ده ۸۴ نجی صحیفه ده ، هم ده «ملاحظه» ده ، ۳۲ نجی صحیفه ده یازمش ایدم . بزده غایت مشهور بر نیچه اوهام شائع اولمشدر . بری حریمی کلمه سیله کفر سوزینی مرادف کبی وهم ایتمک . شو وهم غایت شامدر . حتی ابتدائی مکتب کتابلرینه ده درج قیلنمشدر . فقه کتابلرنده فاسد ، باطل معامله لرک جوازی ده شو وهم اوزرینه تأسیس قیلنمشدر .

یات ملتاردن ربا آلمق یهودیلر عقیده سنده حاللدر دیدک .

هیئت اجتماعیه ده انسانلرک بری محتاج قانور ایسه ، عمومی سرمایه دن یا خود خصوصی کیسه دن احسان یا قرض طریقیه او انسانک حاجت لرینی دفع ایتمک البته واجب اولور . انسانیت وظیفه سی ده اسلامیت فریضه سی ده شودر .

شو کونگی مدنیت نظاملر نده اولیه قرضلر مقابله نده فائض آلمق مشروع ایسه ده ، اسلامیت حکمنده قطعی حرامدر .

اسلامیت دنیاسنده خمس ، عشر ، نصف عشر ، ربع عشر زکاتلری تمام طوبلانوب ، بیت الماللر ، یا خود ، دیهلم ، اسلام بانقلری تأسیس قیلنسه ، همده حاجت قرضلرینه خیرات یوللرینه مخصوص سرمایه لر تعیین قیلنوب ، تجارت قرضلرینه کسب قرضلرینه مخصوص خزینه لر تعیین قیلنسه ، ربا مشکلکلی قالماز ایدی ، ربا معامله لرینک دهشتلی مفسده لریده انسانلری آدم بالارینی آغلاقمز ایدی .

مدنیت تراحم اساسلرینه مبنی ایسه ، اسلامیت بلکه عمومیتیه هر دیانت تراحم اساسلرینه تأسیس قیلنمشدر . مدنیت بلکه تاهب مسابقلرینه دعوت ایدر ، اما دیانت تاهب فضیلتلرینی تعلیم ایدر . مدنیت اوزینک بالالرینی مبارزه یوللرینه سوق ایدر ایسه ده ، اسلامیت مؤمنلری احسان هم تعاون روحیه تزییه ایدر .

ربا مسئله لر نده توراتک تلمودک حکملرینی نقل ایتم . انجیلک سوزلرینی ده نقل ایده ایم . لوقا انجیلنده ، ۶ نجی فصلده بویله دیمش :

فرق غایت بویو کدر . بعضاً قرض آلمق ضروری حاجتی دفع ایتمک ایچون اولماز ، بلکه مأمول بر فائده یی کسب ایتمک ایچون اولور . اولگی صورته

« لکن اقول لکم ایها السامعون احبوا اعداءکم واحسنوا الی من یبغضکم . » (۲۷)

قرض استهلاک ایچون ایدی ؛ شو قرض ایسه ، استحصال ایچون ، یعنی بر فائده یی تحصیل ایچون بولور .

« و بارکوا لا عنیکم و صلوا لاجل من یتکم . » (۲۸)
« و من ضربک علی خدک فقدم الاخر . و من اخذ ردآک فلا تمنعه ثوبک . » (۲۹)

شو صورته قرض ویرمک یا احسان بویله یا خود فائده ده اشتراک اصولیه اولا بیلور . هر بری شریعت اسلامیه نظر نده البته مشروعدر .

« وکل من سألک فاعطه . و من اخذ مالک فلا تطالبه به . » (۳۰)
« و کما تریدون ان یفعل الناس بکم كذلك افعلوا اتم بهم . » (۳۱)
« فانکم ان احببتم من یحبکم فایة منه لکم فالخطاة یحبون من یحبهم . » (۳۲)

شو کونگی مدنیت بانقلرینک نظاماری بر آز تعدیل قیلنور ایسه ، بانق معامله لری ایکنچی نوع استقراضک عینی اولور : بانق نقود صاحب لرندن قرض آلور . طوپلانمش نقودی توفیر بوللر نده استعمال ایدر . یوزده فلان قدر فائده آلور . نظامده تعیین قیلنمش حصه نقود صاحب لرینه ده ویرلور ،

« و ان احسنتم الی من یحسن الیکم فایة منه لکم فان الخطاة هکذا یصنعون . » (۳۳)

حصه معلوم ؛ نقود قانون قوتیه دولتک تأمیناتیه محفوظ ، خزینه حمایه سنده امانت . ایکی طرفک هیچ برینه ضرر یوق . تکافل عمومی برکسیله هر بر طرف استفاده ایدر .

« و ان اقرضتم الذین ترجون ان تستوفوا منهم فایة منه لکم فان الخطاة یقرضون الخطاة لکنی یستوفوا منهم المثل . » (۳۴)
« و لکن احبوا اعداءکم و احسنوا و اقرضوا غیر موملین شیأ . فیکون اجرکم کثیراً و تکتونوا بنی العلی . فانه منعم علی غیر الشاکرین و الاشرار . » (۳۵)

« ملاحظه » ده شو نظرمی یالکر بر ملاحظه اولمق اوزره بیان ایتمش ایدم . بیان دعوی هوسیه یا خود ده معقول طریقلری نی ایتمک هوسیه توکل ایدی . « بانق معامله لرینی شریعت اسلامیه

« فکتونو رحماً کما ان ربکم هو رحیم . » (۳۶)
انجیلک شو سوزلرینه کوره ، نصرانیت دینی عفو اساسلرینه احسان قاعده لرینه مبنیدر . دین قانداش لرینه ده بات ملتک هر برینه ده احسان ایتمک قرض ویرمک مندوب اولوب ، قرض مقابله فائض آلمق یا خود بر شی امید ایتمک هیچ بر انساندن جائز توکلدر . احسان ایت ، قرض ویر ، لکن هیچ بر شی امید ایتمه . قرض آوچی قرضک اوز اختیار یله اعاده ایتمه سه ، مطالبه ایتمه .

اصولیه یا اولیه یا بویله حل ایتمک هر حالده هر جهتله ممکندر ، بلکه شو کون معروف نظاملره گوزل گوزل تعدیلات ویرمک احتماللری ده بعید توکلدر . « دیمش ایدم . شو عباره « ملاحظه » ده ۴۷نجی صحیفه ده (۴ - ۶) سطر لرده یازلمش ایدی ،

بیلورم ، بانق معامله لرینی شریعت اسلامیه اصوللرینه تطبیق زحمتلری بزه شو کون مجبوریت قوتیه ، یعنی اسلامیت رکنلرینی اهمال ایتمک بلکه تمام ابطال ایتمک سیئه سیله شوملغیه لازم اولمشدر . فرض ایده یک ، بر یوزنده مدنیت اسلامیه قائم اولسه ایدی ،

نصرانیت فقہلری انسانلرک معامله لرینی احسان، محبت، مسامحه عفو اساسلرینه بنا ایتوب، ربا صورتلرینک ربا حتمال لرینک هر برینی منع ایتدیلر. احسان مقابله فائض آلمق، فائده امید ایتمک نصرانیت نظر نده جائز اولماز. «کل قرض جر نفعاً فهو ربا» قاعدہ سی نصرانیت عقیده سندهده مقبولدر.

ربا معامله لر نده تورانک انجیلک حکملری معلوم اولدی. ربا حقنده قران کریم آیت کریمه لرینی بوراده تفصیل ایتیم. سماوی دینلرک ربا معامله لری خصوصنده ائماقلرینی کوره بیک.

قران کریم ربا معامله لرینی آچیق بلاغته تام صراحتله تحریم ایتمش.

ربا حقنده ایک اولگی آیت کریمه مکهده روم سورہ سنده ایندی:

«فَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ. ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»

«وما آتیتم من ربا لیربو فی اموال الناس فلا یربو عندالله. وما آتیتم من زکاة تریدون وجه الله فاولئک هم المضعفون.»

یعنی: قریبلره حقلرینی ویر، مسکینلرهده یول اوغلرینهده ویر. احسان طریقیله ویرمک انسانک اوزی ایچون دهازیاده خیرلدر. یالکیز احسان ایتوچیلرکنه ماللرینک الک بویوک برکتلرینه الک بویوک فائده لرینه نائل اولور.

باشقلرک ماللرینی آرتدرمق امیدیلره راضی اولوب، ربا ویرسه کر، الله حضورنده آتماز. اما الله رضاسیچون زکات اولمق اوزره ویرسه کر، مالک اوزیده برکسیده قات قات آرتار.

یعنی: ربا ضرورت بله سیله اولمایوب، ویروچیلرک رضاسیله اولسهده آوچیلرک ماللرینه برکت ویرمز. اما لوجه الله صرف قیلنهچق زکات ماللرک اوزلرینیده برکتلرینیده قات قات زیاده ایدر.

شو آیت کریمه «یمحق الله الربا، و یربی الصدقات» آیت کریمه سینک معناسندهدر. لکن نظمک دلالتنه کوره، نزول حادثه لری باشقله اولسه کرک: روم آیت کریمه سی رضا ربالرنده اولوب، بقره آیت کریمه سی ضرورت ربالرنده اولسه کرک.

روم آیت کریمه سنده ربا ویروچیلرک اختیارلرینه اسناد قیلنوب، بقره آیت کریمه سنده آوچیلرک حرصلرینه اسناد قیلنمشدر. بو کوره، بری رضا ربالرنده اولوب، دیگرى ضرورت ربالرنده اینمش اولسه کرک دیدم.

ربا- ضرورت رباسیده رضا رباسیده- آوچیلرک ماللرینه برکت ویرمز. ربا ماللری عاقبت خراب اولور، باشقله لرینیده خراب قیلور.

احسان ایله خیرات یوللرینه صرف قیلنور صدقلر مال

صاحب لرینهده هریت اجتماعیه حاللرینهده برکت ویرور. روم آیت کریمه سیله بقره آیت کریمه سنگ افاده لرینه بر شاهد حاجت اولور ایسه، شو کونگی محاربه دهشتلرینه کوزاوجیله نظر ایتمک کافی اولسه کرک.

مدنیت دنیاسنگ بوتون بانقلرنده ربا معامله لرینه طوبیلاشمش او قدر خزینهلر شو کون نره لره ضائع اولدی؟

قارونلرک حرص اوچاقلرنده کومور یاسرگین کئی طوبیلانوب، مدنیت دنیاسنگ قبلرندن احسان فضیلت کئی صفتلری یاندروب کول ایتمش آلتون خزینهلر شو کون فصل خراب اولدی؟ حسابی یوق نه قدر مملکتلری عائهلری انسانلری خراب ایتدی؟ «یمحق الله الربا» معناسی شو کون آچیق کوزلره تمام کورندی.

قران کریم «یا ایها الذین آمنوا لا تأکلوا اموالکم بینکم بالباطل الا ان تکون تجارة عن تراض منکم» کئی متعدد آیت کریمه لرده باطل معامله لرندن انسانلری منع ایتدی. سوکره لسان شارع معامله لرک باطل لرینیده جائزلرینیده بیان ایتدی. بطلانی الک آچیق بیان قیلنمش معامله لرک بری ربا معامله لری ایدی.

ربا سببیه یهودیلرک باشلرینه اینمش باللری عبرت قیلمق اوزره حکایت ایتوب، قران کریم «بظلم من الذین هادوا حرمنا علیهم طیبات احلت لهم و بصدھم عن سبیل الله کثیراً و اخذھم الربا و قدنھوا عنه و اکھم اموال الناس بالباطل» دیدی. یهود آراسنده معروف ربا معامله لرینک حرامانی شو آیت کریمه ایله معلوم اولدی.

سوکره آل عمران سورہ سنده «یا ایها الذین آمنوا لا تأکلوا الربا اضعافاً مضاعفَةً و اتقوا الله لعلکم تفلحون» آیت کریمه سی ایندی.

شو آیت کریمه، ضروری بوتون انسانلره معلوم فاحش ربالر حقنده ایدی. اولگی زمانک ربالری عمومیتله غایت فاحش اولور ایدی، حتی اصل مالک بر قاج مثل اولور ایدی. اسکی دولتلرک حکومتلری ربا مقدارینی تحدید ایتدکن سوکده، کلدانیلر یوزده یکرمی، مصریلر یوزده اوتوز فائض مشروع ایتدیلر. شو قدر فاحش ربا- احياناً آی حسابنه اولور ایدی.

بویوک مفسده لری منع ایتمک اوفاق مفسده لری حلالدر دیمک اولماز. انسانی قتل ایتمه دیمک «اور» دیمک دکلدر. بوکا کوره «لا تأکلوا الربا اضعافاً مضاعفَةً» آیت کریمه سی اوفاق ربالرک حلال اولایله چکینه هیچ بر صورتله اشاره اولماز. بلکه ربا معامله لرینک اصوللرینه کوره، هر بر ربا، نه قدر آرایسهده «اضعافاً مضاعفَةً» اولور. هر ربا، بسیط اولور ایسهده، هر آی یا هر سندهده بر دفعه تضييف قیلنور. ربا مرکب اولور ایسه، نه قدر آرایسهده، بر نیچه سنه ایچنده مالک بر قاج مثل اولور. بوکا کوره، «لا تأکلوا الربا

یوقاری ده الموافقات صاحبی امام شاطبی حضرتلرندن نقل ایتمش ایدم، دلیک جوابندن اشتباهک فرقدن مجتهدلرک اذ بویوکری ده عاجز اولدی .

حق قرآن کریم ده، بیان ادبلیرینک دلالته ده، اشتباهک بویوکری دلیک قوتلیگی قبول قیلنمشدر . جوابی ده انسانک فکرینی اجتهاد یوللرینه کوندورمک اسلوبیه ایوب، «و احل الله البيع و حرم الربا» نظمیله نازل اولمشدر .

یعنی : بیع معامله لرینک غایت بویوک فرقلری سزک کوزکره ظاهر اولعماش ایسه ده، شارع حکیم نظرنده غایت بویوک فرقلری ظاهر اولوب، شارع برینی حلال، دیگرینی حرام ایتمشدر .

انسانیت کوزی شو کونگی حاللری کوره ییلور ایسه ده، او حاللرک عاقبتلری انسانیت کوزندن اکثریتله مستور قالور . اشتها کوزی آخوری ده طوربه بی ده کورر ایسه ده، آخری عاقبتی کورمز . حرص کوزی مادی مصلحتلره آدانوب رغبت ایدر ایسه ده، معنوی روحانی قیمتلری تقدیر ایتمز . آق درهملری صاری آتوللری طوبلامق یولنده انسان اذ قیمتلی فضیلتلرینی فدا ایدر ایسه، میلیاردرلری ده انسانک فائده حساب قیلنماز .

ربا معامله لرینه بیع معامله لرلی آراسنده فرق غایت بویوکدر، حرص کوزی بونی کورمز : ربا معامله لرلی عاقبت جهتیله انسانک اوزنی ده ماللرینی ده خراب ایدر، انسانلره ظلم اولور . بیع معامله لرلی ایسه، حال اعتباریله ده عاقبت جهتیله ده برکت اولور، برکت ویرور .

بیع معامله لرله ربا معامله لرلی آراسنده بوکا ماعدا غایت بویوک ینه بر فرق وارددر : بیع معامله لرنده انسانلر اوزلرینک حاجتلرینی مبادلده ایدرلر، فائده هر وقت بر عمل مقابلنه اولور . ربا معامله لرنده فائده اکثریتله انسانک ضرورته فقیرلگنه احتیاجنه اضطرارینه مقابل اولور . مال صاحبی محتاج انسانک فقیرلگندن احتیاجندن استفاده ایتمش اولور .

ضرورت ساعتلرینی استغلال ایتمک، یعنی انسانلرک احتیاجلرندن طارقلرندن فائده آلمق عقل نظرنده ده اخلاق نظرنده ده دین حکمنده ده البته حرامدر .

انسانک کوزی حرص پرده سیله قاپلانماسه، بیع معامله سیله ربا معامله لرلی آراسنده غایت بویوک غایت آچیق فرق - ساده کوزلرکده هر برینه البته تمام آچیق کورنور .

حرص پرده سیله قاپانمش کوزلری بیع معامله لرله ربا معامله لرینی فرق ایتمزلر ایسه ده، حکمت کوزی غایت بویوک فرقلری کوروب، بیع معامله لرینی حلال ایتمدی، ربا معامله لرینی حرام ایتمدی .

«بمعق الله الربا و یربی الصدقات» - یعنی : فقبرک

اضعافاً مضاعفه» آیت کریمه سینک شموله اوافق ربالرکده هر بری البته داخل اولور .

هجرتک ۱۰ نجی سنه سنده، ذوالحجه طوقزده، جمعه کون عرفه کونده، عرفات یاننده، زوال دقیقه سندن صوگ اوله نمازندن مقدم، شارع کریم علیه الصلاوة والسلام حضرتلری خطبه او قوددی؛ اسلامک تعلیملرینی تفصیل، جاهلیتک باطل عادتلرینی ابطال ایتمدی، دیدی : «الا ان الله حرم الربا . و ربا الجاهلیة موضوع . و اول ربا اضعه ربالعباس بن عبدالمطلب . و ان کل دم کان فی الجاهلیة موضوع . و اول دم اضعه دم ابن ربیع بن الحارث بن عبدالمطلب .»

شارع حکیم حضرتلرینک اذ بویوک اذ مهم خطبه سنده مذکور ربا عمومندن ربا نوعلرینک هیچ بری خارج اولماسه کرک . رسالت کونلرینک اذ اخیر دقیقه لرنده، ۱۱ نجی سنه صفرک اخیرنده، شارع کریم علیه الصلاوة والسلام حضرتلرینک ارتحال دقیقه لرندن بش اون کون مقدم ربا معامله لرلی حقتنده بقره سوره سنک صوگ آیت کریمه لرلی ایتمدی .

صدقه آیت کریمه لرلی صوگنده یازلمش یدی آیت کریمه (۲۷۵ - ۲۸۱) ربا معامله لرینی تحریم حقتنده غایت آچیدر، تمام ظاهردر، غایت جزیل بلاغتیدر .

آلکر، آلکره قران کریمی، او قوکر بقره سوره سنده ربا آیت کریمه لرینی؛ کورکر، اولگی آیت کریمه ده رباچیلرک احوال روحیه لرلی نصل تصویر قیلنمش؟

ربا معامله لرینی حلال ایتمک دهوالرنده رباچیلرک شبهه لرینی ده اولگی آیت کریمه حکایت ایتمش : «ذلك بانهم قالوا انما البيع مثل الربا» . - یعنی فائده آلمق خصوصنده بیعک اوزی ده تمام ربا کیدر . بیع معامله لرنده فائده آلمق جائز ایسه، ربا معامله لرنده البته جائز اولور .

قرآن کریم بیان ده انصاف اسلوبلرینه سلوک ایدوب، رباچیلرک اذ قوتلی دلیللرینی موجز معجز جمله ده نقل ایتمدی . شو کون مدنیت دنیا سنده ربا طرفدارلری، یعنی اقتصاد علماسی ربا معامله لرینک جوازی حقتنده بر قاج دلیللر بیان ایتمشدر ایسه ده، اذ قوتلی دلیللری «الربا مثل البيع والاحاره» جمله سیله افاده قیلنه ییلور . حکایت ده امانت ادبیه، بیان ده انصاف وظیفه لرینه رعایه ایوب، قران کریم رباچیلرک اذ قوتلی دلیللرینی دها زیاده بلیغ جمله شکلنه قلب ایتمدی ده، «انما البيع مثل الربا» دیدی .

درست، اشتباه غایت بویوک، دلیل قوتلی، فرق غایت مشکل . ماللرک هر برندن فائده آلمق مشروع بلکه مطلوب ایسه، درهم دیناردن تقوودن فائده آلمق نصل حرام اولا ییلور؟

قران كريم ده ربا آيت كريمه لرني تلاوت ايتوب، تفسير لرني ده اجمال ايتدك .

بدويت دنيا سنه ده اسكي مدنيت دنيا سنه ده معلوم ربا معامله لرني قران كريم ده غايت آچيق غايت جزيل قطعيله تحريم قيلنمشدر، كوردك .

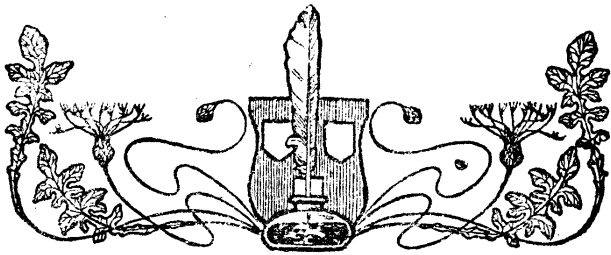
ربا - نسيه ربا سي - علقك اخلاقك حكيميله ده، بوتون سماوي دينلر ك اجتماعيله ده قطعي صورت ده حرامدر، قليلي ده كثيري ده حرامدر، شو حقيقي ده بيان ايتدك .

بانقلر ك معامله لرني حل ايتمك طريقه لرني ده، اوزون ياغز اثناسنده، اشاره ايتدك، بلكه حل طريقه لرني ده كوستردك .

ربا معامله لرني حقنده قران كريمك تعليمه لرني بيانلرني تقديم قيلنقدن صوك، ربا مسئله لرني حقنده ينه بر نيچه سوز سويله يك . مهم مسئله بلكه حل قيلنور .

هوسى چارالله

پيتروغراد، ۱۹۱۶ سنه، آغوسيت ۱۱ .

اجتهاد زمانى

موندن بر قاچ يللر مقدم مين «زمان اجتهاد منقرضى توكل مى؟» عنواني استنده بر كتاب يازوب عالم مطبوعاته چغارمش و آنده زمان اجتهادنگ منقرض توكللگن و منقرض بولورغه ياره اغانلغن يك قطعي دليل لر بله اثبات قيلمش ايدم . اول كوندن بو كونگه قدر ميكا «زمان اجتهاد» خصوصنده سويله شورگه بر كشيده و بر جاي ده طوري كيلماش، اول مساله بتونلاي عقلمدن چقمش ايدى . مونه بو كون قاشقارلق مسجندنه، مين تفسير درسنده «زكوة نى فى سبيل الله يروده تملك شرط توكل، شوگار كوره مكتب بله مدرسه لرگه زكوة نى طوغرىدن طوغرى يرو درست» ديب سويله ديكمده، بعض بر مفتي وقاضيار بله زمان اجتهاد خصوصنده سويله شورگه دخي طوغرى كيلدى . آلر: «سينك تملك شرط توكللكه كيتركان دليلك كتابلرده كورغى اوز فكر كدن چغارغان دليل اول . شوگار كوره مقبول توكل» ديديلر . شوندن قرآن نى آكلو بزگه ياريمى، ياراميمى

ضرورته مقابل آنمش فائده لرني الله تلف ايدر . حاجت، خيرات بوللرنيه صرف قيلنمش ماللر ك بر كترلرني ده اوزلرني ده قات قات زياده ايدر .

صرف ايتمه دكچه انسان كسب ايدمه من . هر بر دخل البته بر خرچك ثمره سيدر . طبيعتك ده اقتصادك ده قانوني شودر . يردن بر كتلى محصولات چيقارمق ايجون ده بر مقدار حبوبات صرف ايتمك لازمدر . صدقات انسانك ماللرني بر كتلى ايدر، حفظ ايدر؛ زكات انسانك خزينه لرني حمايه ايدر . ليكن ربا، خرچسز دخل اولمق جهتيله، عاقبت تلف اولور .

«يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وذروا ما بقى من الربا ان كنتم مومنين» يعنى : مومن ايسه كز، ربالر ك بقيله لرني ده براقكز .

تحريم آيت كريمه لرني ايتدكدن صوك، ربا معامله لرنيك هيچ برى منعقد اولماز، اولگي عقدلر كده حكمي قالماز، باطل اولور . مقدم قبض قيلنمش ربالرني قايثاروب ويرمك، ديهلم، واجب توكل ايسه ده، قالدق ربالرني طلب ايتمك حرام اولور .

«فان لم تفعلوا فاذنوا بحرب من الله ورسوله»

يعنى : اگر ربا بقيله لرني طلب ده اصرار ايدر ايسه كز، بيلكز، الله هم پيغمبري سزه محاربه اعلان ايدر .

حرب اعلان ايتمك تحريم طريقه لرنيك ائ بو بوگيدر . حراملر ك ائ بو بوكارى حقنده ده بلكه هيچ برى حقنده شو قدر شدتلى جزالتلى دهشتلى تحريم عباره سي قران كريم ده يوقدر .

اولگي عقدلر ك بقيله لرني حقنده شو قدر شدتلى جزالتلى تحريم - ربا معامله لرنيك حرامنى حقنده غايت بلاغتلى مبالغه در .

«وان تبتم فلكم رؤوس اموالكم لا تظلمون ولا تظلمون» يعنى : ربادن توبه ايتسه كز، سرمايه كز اوزكزه اولور . ربا آلوب ظلم ايتمه كز . سرمايه كز ضائع يا ناقص يا محبوس اولماق جهتيله سزه ده ظلم اولماز .

«وان كان ذو عسرة فنظرة الى ميسرة»

يعنى : قرض آلوجى باي ايسه، طلب دقيقه سنده سرمايه كزى بلا تاخير اعاده ايدر، تاخير، يا حبس قلوب ظلم ايتمز . ليكن قرض آلوجى فقير اولوب طلب دقيقه سنده سرمايه كزى اعاده دن عاجز بولور ايسه، انتظار ايتمك واجب اولور . (بوراده كان كلمه سي يائي اولسه كرك .)

«وان تصدقوا خير لكم ان كنتم تعلمون»

يعنى : انتظار ايتمك، ياخود تمام عفو ايتمك - سرمايه كزى طلب ايتمكدن خير ايدر .

مسأله سینه و آندن صوگ زمان اجتهاد منقرضی توگمی مسأله سینه باروب کردک .

زمان اجتهادنگ انقراض مسأله سی، یا ایسکی لرننگ فکرلرینه عادتدن طش احترامدن و آدم بالاسی ننگ عقلی زمان صوزلغان صایون آرتقه کیته، ضعیفله نه دیوب خطا اعتقاددن طوغان ویاخود علما اسمنده گی کشیلر نفس لرینه اییروب تله سه نیچک فتوی بیرماسون، طارماق لر کوبه ییمه سون، احکام و حقوق چوبالماسون دیوب ایذگو مقصد بلهن سویله نگان بر قضیه غه لازم بولغان نهایت ضررلی بر حکمدر .

اگر ایکنجی احتمال درست بولسه، اول وقتده احکام و حقوق چوبالماسون ایچون اجتهادنی منع قیلورغه توگل، بلکه اجتهاد بلهن چغارلغان حکم لرنی علما مشورتینه عرض وپادشاه طرفدن امضا سوکنده غنه تطبیق قیلورغه تیوشلی ایدی. اول وقتده عالم لرننگ فکرلری ده یوگانله نهمس و تله سه کم، تله سه نیچک فتوی بیروب شریعت ننگ قدری ده کیتمه س ایدی.

اگر صوگنی زمان علماسی اوبلاغان شیکلی زمان صوزلغان صاین آدم بالاسینگ عقلی، فکری ضعیفلا نه کیسه، اول وقتده اگ عالی و اگ مکمل شریعت لر آدم علیه السلام زماننده بولوب، آندن صوگنی رسول لرطورغان صاین واقفانه کیلور و اگ صوگنی رسول محمد صلی الله علیه و سالم اگ کچوک و شریعتیده اگ غیر کامل بر رسول بولماق لازم کیلور ایدی. بو ایسه واقع غه ده، قرآن ننگ (اکلت لکم دینکم) دیگان سوزینه ده، هم بتون مسلمان لرننگ اعتقادلرینه ده خلاف در .

مشهور سوزگه بناء، آدم علیه السلام ننگ بالاسی قابل، هابل نی اوتردیکی سوکنده آننگ گوده سن قایده قویارغه بلمیچه نهایت آبدرامش ایدی. صکره بر قارغه ننگ بر قارغه نی اوتروب یرگه کومگانن کورگچ، «یا ویلتنا اعجزت ان اکون مثل هذا الغراب» دیوب اوزینک احق لغینه وقارغه ندنه تجربه سز ایکانلگینه اظهار تأسف قیلدی. یعنی قرآن کورسه تووی بو نیچه نوع انسان ابتدای وجودنده شول قدر عقلسز ایدیکه، حتی اولکنی یرگه کومو اشندن ده خبری یوق ایدی.

صکره عقل بشر آقرن آقرن ترقی طابدی. آلارننگ عقل لرینه مناسب اوطوری اوطوری کاملرک شریعت لر بلهن پیغمبر بعث قیلندی. نهایت اگ کامل بر شریعت بلهن اگ کامل بر پیغمبر محمد مصطفی صلی الله علیه و سالم بعث قیلندی. دیمک که نوع بشرننگ عقلی (افرادده ده شولای) باشده کامل یاراتلوب سوکنندن ضعیفله غاینچه، بالعکس باشده ضعیف بولوب آقرن آقرن ترقی ایتمش هم همانده ترقی ایتمکده در. شوکار کوره قرآن کریم ننگ

ایچینه الی یوم القیامه عقللر ننگ یارشوینه لایق حکمترلر و علوم معارف ترقی طابقان صاین میدانغه چغاقق سرلر وضع قیلنمشدر. شوکار کوره ایسکی عالم وایسکی مفسر لر آگلاماینجه تاویل قیلوب ماطاشقان بیگ کوب آیتلر ننگ بوکون ظاهرلرنجه معناری درست ایکانلک لری بیگ آچق میدانغه چقمشدر. مادامکه قرآن عصر اول کشیلرینه گنه توگل بزگه ده منزل در، مادامکه قرآن واحادیت ننگ موجبی بلهن عمل امام ابو یوسف لر غه غنه توگل بزگه ده تیوشلی در، بناء علیه مادامکه قرآن و حدیث لرنی آگلاو ایسکی عالم لر که گنه توگل بزگه ده فرض و لازم در، آلالی بولغاچ حدیث ده ذکر قیلنغانجه قرآن ننگ منقضی بولمایاچق عجایبانن آگلاو ایچون اجتهاد، اوزغان عالم لر کبک بزنگ ده وظیفه مز و بورچمز در.

آلر «سین آگلاغاننی ایسکی امام لر آگلاماغاننی؟» دبلر. درست، آگلاماغانلر. اگر آلر بار حقیقت نی آگلاسه لر ایدی، بر برسینه خلاف بتمش تورلی مذهب لر فتوی لر چقماس، امام ابو یوسف بلهن امام محمد استاذ لری امام حنیفه که فارشی کیتمه سلر و امام ابو حنیفه ده آلر ننگ اوزینه فارشی کیتولرینه فکر یورتولرینه شادلانماس ایدی.

اگر بزگه قرآن و حدیث ده فکر یورتمه نیچه قول فقهانغه صوقر اییرو لازم بولسه ایدی. افندیمز علیه السلام اوله ر آلدندن «مین سزگه قرآن بلهن سنتی قویامن، سز آلا رغه نق یاشکر. ضلالت کا توشما سز» دیه چک یرده «علما کزننگ خطاسن صوابن تیکشرمه کزهر بر سوزلرینه اییهر کز» دیور ایدی.

آلر «زکوة ده تملیک شرط توگل دیگان سوز. شافعی لر سوزی، اگر بو حنفی لر اول سوزنی قبول ایسه ک تالیق مذاهب بولادر» دبلر. بولسون نه ضرر بار؟ بر کشی اوز کیفی ایچون، هیچ بر دلیلگه قاراماینجه تگی مذهب دن بر جیکل یرنی و بو مذهب دن بر جیکل یرنی آله، تالیق مذاهب آنا شول اول، حرام اول، اما بر عالم ننگ دلیلگه نظر قیلوب بر مجتهد ننگ بر سوزن وایکنجی اورنده ایکنجی مجتهد ننگ بر سوزن قوتله وی، آنسی تالیق مذاهب و شریعت بلهن اویناو توگل، بلکه مشروع اول؛ ثوابی اول. حال بوکه بز «فی سبیل الله زکوة بیروده تملیک شرط توگل» دیگان سوز مزده، حنفی لک شافعی لک نی بتونله ی قاراماینجه، بر طرفدن مقتضای دلیل نی وایکنجی طرفدن عموم ملت منافعدن عبارت بولغان مکاتب و مدارس فایده سنغنه قاریمز. اگر امام محمد بلهن امام ابو یوسف بو زمانده بولسه لر ایدی، آلرده «فی سبیل الله» دن مراد منقطع الحج بلهن منقطع القراة دیمه سلر، بلکه مکتب و مدرسه لرده دیور لر ایدی.

آلر میگا «مدعی که، حنفی عالم لردن بره رسینگ سوزن

باقن بولغان واسطه لر نیگن استعمال قیلورغه تیوش. عموماً بودرجه ده درس بر مصاحبه ردهوشنده بولوب، دینی معلومات بالاغه سؤال وجواب یارده می ایله بالارنک دقت واعتبارنن جاب ایتهرک ایضاح و بیانلر وهر توری تمشیل وتصویرلر آرقلی تلقین قیلورغه تیوش. عریچه ایمان فورمالری البته اویره تلور، لیکن ایمان آت آرقلی صالنو یولی بله توگل، بلکه بالا ایمانی بولوب بکناندن صوگ، شونک بر نتیجه سی ای تو بکنه اویره تلور. بوسوزلر ایماننگ اوزی توگل، بلکه ایماننگ عبارده سی، افاده واقرار ره ووشی گنه ایکانلگنی ایندی آکلارغه وقتدر.

بعض بر علم حاللر «الله» بله ن توگل، بلکه «اسلام» بله ن باشلانا. مثلاً هادی افندی اسلامی و آنک حکملرن سویله ب بترگانتک صوگنده کتابنگ ۶ نجی صحیفه سنده گنه الله تعالی حقتده سویله رگه کرشه هم اولده ئەلیگیچه «الله تعالی نی بلمک هر بر بنده گه فرضدر» دیب باشلی. گویا الله نی بلو اوچون ایك تلك فرضنگ نی ایکنن باورگه کیرهک. فرضنی بلو ایسه اسلامی بلوگه توقف ایتهدر. بونلرچه الله نی بلمه سدن تلك آتی بلورگه مجبور ایته طورغان بر فرمانی. زاکوتنی بلورگه کیرهک بولا، شونک اوچون مونه سیگا فرض. آنک یاندوق مونه سیگا فرضک حکمی: «فرض شوندی عملدرکه آتی قیلغان کشی ثوابی بولور، قیلماغان کشی گناهی بولور، آنک فرضلغینه اشانماغان کشی ایمانسز بولور». ایندی بولای بولغاچ نیچکده اوشانورغه تیوش بولا ایکان! «فرضه اوشانماغان کشی ایمانسز». ئە ایمان اوزی نهرسه؟ فرض.. دیمککه بونده «ایمان» بله ن «فرض» بر برسینه باغلانغان حالده هیچ بر اساسقه ترکه لمیچه آوش تووش کیهلرده یوریلر.

بو اساسسزلقی ومنطقسزلقارهمه سی «اسلام»، «فرض» دیگان کبی اصطلاحلرنی بلگر تورگه آشغودن کیلگان بلاددر. دین تعلیمی هیچ بر وقتده اسلام حکملرنی تقسیم وتعریف قیو هم دینی اصطلاحلرنی حفظ قیلدرودن باشلانماسقه تیوش، دیننگ اساسی وعمومی بولغان جهتلری بار، ایك تلك بالانک کوگلی شونلر بله نغظلورغه تیوش. باشده بو اوطور تلمی طوروب اسلام و آنک احکامی حقتده معلومات بربو هیچ بر اشله نهمگان، حاضر له نهمگان بیرگه اورلوق چاچو بولاچقدر. دیننگ بوندی عمومی اساسلرندن برسی و برنجیسی الله نی تانو بولوب دین تعلیمنده ایك طبیعی وتدریجی یول شول اساسدن باشلاودر. اعتقادی مسئلهلرنی فرض یا که واجب دیب کورسه تولر عموماً بر منطقسزلقدن خالی توگلددر. فرضلق، واجبلق کیلر انساننگ علم واعتقادینه توگل، بلکه عملینه ترتب ایته طورغان حکملرددر. ذاتاً بونلرنی عموماً «افعال» مکلفین» دیب آتاوده شونی کورسه ته، اللهغه ورسولگه اوشانو

دلیل کیتر «دیبلر. عجایب! صدقینه و خطادن معصومیتینه کیسوب اوشانديغم قرآن سوزی منیم مدعی مه دلیل بولورغه یاراماسه، یوزده طوقسان طوقز خطا احتمالی بولغان فقها سوزی، نیچک منیم مدعی منی اثبات قیلورغه یاری ایکان؟.

بز بو مقاله منی شوشی قدر بله ن کیسوب قویابز. تفصیلات استه گان آدم «زمان اجتهاد منقرضی، توگلی؟» اسملی کتابقه مراجعت ایسون.

ع. بوی

مکتبلرمزده دین اوقتو تاریخی

II

ایندی بزنگ عام حالچیلر طرفندن قبول ایتلگان بو اصول وترتیبکه بر کوز یورتوب چقیق.

عموماً بزنگ علم حاللر اعتقاد، عبادات، ومعاملات قسملرینه بولنه لر اما تاریخ مقدس بزده اوزینه آیرم بر درس بولوب بارا. دین درسلی البته الله نی تانو وصوکره آنک عالم و آدمی یار اتوو ایله باشلانورغه تییش. لیکن بوندن صوگنده فقط اعتقادی مسئلهلرگه گنه کروپ کیتوب بوتون بر اعتقاد کورسی کورسه توب چغو هیچ بر موافق اش توگل، بز بونک کیلرنی یوغاریده تناسبسزلك دیب آتادق.

بزنگ علم حاللرنگ بیک کوبسنده ایمان و اعتقاد: «دیناده بالغ بولغان هر کشیگه الله نگ برلگینه ومحمد علیه السلامنگ بیعمبرلگینه اوشانوفرزدر» ره ووشنده تعلیم ایتلورگه باشلانا. درسکه بوره ووشده کرشونک منطقسزلقی بر کماگده به شرن بولماسه کیرهک. شا کرد صوگ فرض اوزی نهرسه؟ دیب صوراسه، معلمگه — الله تعالی قوشقان اش — دیب جواب بیرگه طوغری کیلهچک توگلی؟ بو حالده طبیعی اولاراق — الله بار ایکان، چونکه آتی الله شولای دیب بلورگه قوشقان» دیگان کبی بر فزق نتیجه کیلوب چقمیمی. الله نگ بارلقی البته اللهغه کیتلوب ترکه نهمسکه، بلکه عقل یارده می ایله، آنک یاراقان نهرسه لری آرقلی تابلورغه تیوش، شوبله که سین آنک برلگن اوزک بلگان بول. باشده کلمه توحید، یا که کلمه شهادت اوقتوبده صوکره شولرنگ مناسن ئەیتو یولی بله ن ایمان اوگره توده مقبول بر اصول توگلددر. باشده بوندی بالا آکلومی طورغان عریچه سوزلر قاتشدرمیچه، بالارنگ ذهنینه ایك

اجنده مسلمان بالاسینک هارون وشعب پیغمبرلرنی بلوبده حضرت محمدنگ حیاتدن خبرسز یورووی بوتولهی مسئلهنگ اهمیتن آکلاماودر.

۱۱۱

صوگنی کونلرد صنعت الله افندی ییکبولاطفنگ «دین درسلی» اسملی اثری نشر ایتدی. مین بو اثرنی قاراغاجده «مکتبلرده دین اوقتویولنده ییک زور بر آدم» دیدم. «دین درسلی» ننگ حاضرگه ایکی جزئی نشر ایتدی. بونلرنگ برنجیسی ابتدائی برنجی صنفلرده دین اوقتور اوچون معلملرگه درس اورنهکاری رهوشنده یازلمشدر. ایکنجی جزئی ایسه ابتدائی ایکنجی صنف اوچون بولوب، شا کردلرنگ قولینه بیرلک ایتوب ترتیب ایتلمشدر. «دین درسلی» ننگ برنجی جزئی درسلرگه بولنوب ترتیب ایتلگان، بارلغی اوطنر طوقز درسدن عبارتدر. تقریباً آظنهغه برره درسدن کیله. بو، درس یلن، ۸-۹ آیدن حسابلاغانده اما بزنگ اوللرده اوقو مدتی ۵-۷ آیدن عبارت بولا. شونک اوچون بونلرده «دین درسارن» آظنهغه ایکی مرتبه قویارغه طوغری کیله. مینم فکر مچه بونی هر مکتبده آظنهغه ایکی درس ایتوب قویو یاخشی بولور ایدی. چونکه بالالر، یگره کده ابتدائی برنجیلر اوچون ایکی درسنگ آراسی آرتق یراق بولماومطلوبدر. صنعت الله افندی ۳۹ درسده، ابتدائی برنجی صنفقه بیرلورگه ممکن بولغان نرسه نی قالدیرماغان، آننگ درسلی تیوشندن آرتق اوزونده بولماغان. لکن آنی ۳۹ درس کوینچه آظنهغه ایکی درس ایتوب قویارغه ییک ممکن. اول مینمچه برنجی صنفقه دین درسلی ننگ مکتبده اوقولر باشلان بولن اوک کرتلمهوی یلخشی. بالالر باشلاب مکتبکه کرو بولن بر آیفه قدر درسلر آرنی مکتبکه ایله شدره هم کیله چککی درسلرگه حاضرلهو رهوشنده رهک باررغه تیوش. دین درسی نی قدر طبیعی وندریجی بر اصول بولن قویلماسون، اول هنوز اوزینگ موضوعسی اعتباری بولن باشقه درسلرگه قاراغانده بونلر اوچون چیرهک وچیتزکدر. شونک اوچون دین درسلی مکتبکه کرون بر آیدن ننگ باشلاماسقه تیوش. ایکنجیدن بو ۳۹ درسنگ هر قایوسی بر درسده تمام هضم قیلنوب بتو احتمالی یوق، آنلرنگ پایتانی تکرار ایتلورگه طوغری کیله چک. صوگره یاز کونی درسلرنگ ایرته رهک تمام بولونده برده ضرر یوق، چونکه بو ییک مهم بولغان تکرارغه کیک میدان قالدیرادر. مونه شول ملاحظه لرغه بنا مین ابتدائی برنجی صنفده دین درسی آظنهغه برگنه آربولاجق دیم. آندن صوگ شوی ده نه ایتوب کیتهرگه کیره ککه، عادتده ابتدائی صنفلرده،

ایسه «افعال مکلفین» ننگ طشنده و آکا اساس بولغان بر مرتبه در. بالانک کوکلی باشده الله حقنده علم و اعتقاد بولن نغطلورغه تیوش، لکن هر علمگه بر عمل ترتب ایته و اعتقادنگ کوبسی عبادت بولن طشفه جفا. شونک اوچون بالاده اللهغه ایمانی نغطقاجده آننگ نتیجه سنده بولغان عمل و عبادتدن بحث ایتلوب کیتو ییک طبیعیدر، لکن بونده ده باشده اوق افعال مکلفین دیب باشلاب فرض، واجبلرنی بیانغه آشغورغه یارامی. فرض و اجبلرنی تعریفده «آننگ ثبوتده شبهه بار» فلان کبی سوزلر اوزلری بالانی شبهه گه توشوردن، آننگ ذهنن تارقاتودن باشقهغه یارامایه چقدر. بونلر همه سی ابتدائی دین درسینه مناسیتی بولماغان دینی نظریه لردر. بالاغه اللهنی تانوتقاچ و اوزمزننی آننگ یاراتقان هم تریه له مکده بولغان بنده سی ایکانلکننی آکلا تقاچ ده، بنده لرنگ مریلری اللهغه قارشو بولغان بورچلری حقنده سویله نوب، عبادت و دعا تیوشلگی کیتلوب چغارلور، ایندی بووقت اسلامنگ بعض بر عبادتلی و دعاری اویره تله ایکن، بونده برده آننگ درجه سی اساس طوتولورغه تیوش توکل، یعنی ایگ ننگ فرضلرنی، آندن صوگ واجب، صوگره سنت عمللرنی اوگره تو ترتیبی بولن باررغه برده حاجت یوق، بلکه بو برنجی درجه ده بالاغه هر وقت عملده تطبیق ایتوب آننگ آرقلی هر وقت اللهنی ایسکه توشرو ممکن بولغان جیک گنگنه آوز عبادتلی، دعار اویره تاور.

باشده تاریخ مقدسنی آیرم بر درس ایتوب اوقتورغه هیچ بر لزوم یوق، تاریخ مقدس آدملرنگ اللهغه مناسبتلرندن، یاخشیلق و یامانقلردن، هر تورلی جزا و ثوابلردن بحث ایتدیرکه، بو دین درسینگ ایگ روحلی و تأثیرلی بر قسمیدر. دیننی «الله بار، بر، پیغمبر حق» رهوشنده تعلیم قیلو ییک قوری و یالقدرغچ بولوب آنلر آرقلیغنه بالانک کوکینه دینی حس صالو ممکن توگدر. شونک اوچون عادتده بالارغه فنی معلوماتنی یا که اجتماعی و اخلاقی حسلرنی ده حکایه و تمثیللر آرقل بیرلر. تاریخ مقدسنی بالا بر ته ملی حکایه نی طکلاغان شیکلی راحت ولذت بولن طکلی و شولوق وقتده کوکلی دینی فکرلر و دینی حسلر بولن صوغارلاهم پیغمبرلر بولن چلاب تانوشا، شونک بولن برابر اول آنک ذهن بر آزغنه بولسه ده تاریخی معلومات بولنده بایوتا. تاریخ مقدسنگ آخری البته حضرت محمد و اسلام بولن تماملانورغه و بوک بونده هر قایوسندن آرتق اهمیت بیرلورگه تیوش. بزنگ مکتبلرده تاریخ مقدس بولن تاریخ اسلامنی ایکی صنفقه بولوب اوقو عادتنی بار. بو اش بزنگ اصول تعلیمده کی ایگ مهم اساس ایتوب قبول ایتدکمز «تناسب» قه بوتولهی قارشو کیتودر. بر یل مدت شاگردلک حیاتده ییک زور بر دوردر، شول مدت

خصوصاً برنجی ده بتون درسار برکنه معلم طرفندن اوقتولادور. شولای بولغانده معلم افندی آنده دین درسینک ساعتین ایجابینه قاراب تورلیجه رهك قویارغه ممکن. لکن هر حالده یوغاریده نه یتلگان ملاحظه لر دتکه آلورغه تیوش.

«دین درساری» نك برنجی جزئی بیان هم سؤال و جواب اصولی برکه قاتشدرلغان حالده ترتیب ایتلگان. شویله که معلم درسینی طوقالمیچه سویله بکنه باری، بلکه شا کردلر که یش یش سؤال بله مراجعت ایتوب آنلر نك اعتبارارن جاب ایته ودقتلرن اوایانا طوراً. بو البته بیک مقبول بر اصولدر. دارالفنونارده پرافیسورلر صنفه کره لده اوزلر نك بیکله گانلرن سویله ب یا که یازغانلرن اوقوب چغوب کیتلر. آنلر نك شا کردنک طکلاب طکلاماونده اش یوق، چونکه آنده هر کم بالغ، هر کم اوزینک کیره گن اوزی بله. اما بالارده اش باشقه چه. بونده معلمنک ایاک مهم وظیفه سی شا کردلر نك دقتن تریه ایتودر. بالا اوزینک طبیعتی بله ن دقتسزدر. آنک ذهنی بر نقطه ده اوزاق طوقتاب طوراً آلمی. آزرغه بر حال و حرکت آنک ذهن اوزینه طارتوب آلوب کیته. ایشته معلم شوکا قارشی طوررغه کیرهك. بوگا قارشی طورو کوچ بله ن بولورغه یارامی، چونکه بو طبیعت. طبیعتی کوچ بله ن چیگو ممکن توگل، فقط خراب ایتهرگه، بتره گه گنه ممکن. بلکه بالانک شول طبیعتینه موافق بر اصول طوتارغه شول طبیعتنک اوزندن فایده لانبو آنک ذهن قاجرماو یولن قارارغه کیرهك. مونک اوچون ایاک برنجی چاره درسینی قزقلی و روحلی ایتوب آلوب بارو، آرغه یش یش سؤآلر پیروب، مراجعتلر یاصاب طورو در. یوقسه نه کیهت سویله گان شیکلی شماغنه، برده وشده گنه سویله بارسهك بالالریا شایاروب اوظررلر، یا اوزلری بارتاده اوظوردقلمری حالده ذهنلری بله ن اورامده بوررلر، یا که یوقیغه کیتهرلر.

ایندی معلملرنک بو اثردن فایده لانو مسئله سینه کیسهك، بو طوغروده کوکلیگه بر قورقو کیلگانتی ده نه یتمیچه کیتوب بولمی. شویله که اگر معلملرنک همه سی بو کتابنک اوزلری اوچون بر اورنهك کنه ایکانن بلوب شول اصول و شول نمونه بوینچه آ کلاب مستقل حرکت ایته آسه لر بیک یاخشی هم شول وقتده غنه بوندن بر فائده چغاقچق. اما معلم اوزندن هیچ حاضرلنمیچه هم اوزنده شول یول بله ن یاخشی غنه مستقل حرکت ایتهرلک قوت کورمیچه کتابقه صوفر کونینچه طوتوب باررغه تلهسه، بوندن هیچ بر فائده کورله چک توگلدنر. ایشته مینم قورقا طورغان جهته ده شولدر.

معلملرنی قدر بلسکوی و تجربه لی بولسونلر، بر یول

و اورنه ککه محتاجدرلر. یاصالغان اورنه کده آنلر چه کیمچیلک بار ایکان، شونی اوزلری طرفندن طوتررلر، توزه تورلر. بونده ایکی کشینک (معلمنک هم کتاب یازوچینک) فکری تورلیجه رهك بولودن ضرردن بیگرهك فایده بولورغه ممکن. الحاصل بو کتاب معلملرنک استقلالینه ضرر بیره چک توگل، بالعکس بو نك اوچون استقلال ایاک مهم شرطدر.

معلم شا کردلر که بو کتابنی قولغه طوتوب شونک قاراسی بوینچه سویله ب باررغه تیوش توگل. اول وقتده بو اصولنک معناسی قالما یاقچق، بو کتابنی ترتیب ایتودن مقصد کیهك بولوب اوچاقچق. بالا، قارشوشنده کتاب چغاروچی نك سوزن سویلی طورغان ماشینانی توگل، بلکه اوزندن اوزی سویلی طورغان بر جایی «معلم آبراسن» کورسون. ضرر یوق، معلم شول کتابده غنی سوزلرنی اوک سویله سون، لکن بیکله گان ره وشده توگل. بلکه آ کلاغان ره وشده.

کتابنی ترتیبده تدریج و تکرار اساسینه یاخشی اعتبار ایتلگان. کتاب ایاک نك «الله تعالی» بله ن باشلانا. صوگره باشقه مؤمن به لر سویله نوب آندن بیک شماغنه تاریخ مقدسه کوچوله. صوگره ینه تکی مؤمن به لر تکرار ایتلوب ایندی آنلر تمام رسمی ایمان عبارلری ره وشنده خلاصه ایتله. صوگره عبادتلرنک بالاغه ایاک یاقتی بولغان نماز هم آنک شرطی بولغان طهارت سویله نوب بوللرنک برسنده ده فرض، واجب، مستحبلر نه یتلمیچه، عمومی روشده گنه کورساتله.

«دین درسکلری» نك ایاکنچی جزئی مندرجه اعتباری بله ن اولگی جزئی کبی بولوب، تیک شونک کیهک یتلگان هم شاگرد اوزی طوتوب اوقوردای بر ره وشده ترتیب ایتلگایدنر. بو جزئی اوچ بولککه آیرلا: تاریخ مقدس بولگی، اعتقاد بولگی، عبادت بولگی.

بوللردن ایاک کوب اورن آلوچی تاریخ مقدس قسمی بولوب ۵۹ یتلک کتابنک ۴۲ یتن آلادر. اعتقاد قسمی ایسه ۵ صحیفه دن عبارت بولوب قالغانی عبادت قسمیدر. تاریخنک باشده قویلووی هم ایاک کوب اورن آلووی بیک موافقدر. چونکه بو دین درسارینک ایاک کوکلی و بالارغه ایاک یاقن بولغان بر قسمیدر. اثرنک بو جزئی نده ده مندرجه نی انتخاب هم اسلوب و افاده نه لیگه قدر کورلمه گان بر ره وشده موفقیتلی چققان.

بزنگ بو مقاله نی یازودن مقصد مکتبلر مزده دین اوقتو تاریخن قصه چه غنه کورسه توب کیتو بولغانلقدن یاگا چققان «دین درسکلری» حقنده تحلیل و اطرافلی تنقید یازارغه مساعد توگلدنر. تیک بونده بو اثرنک یاگا بر اصولده ترتیب ایتلوب،

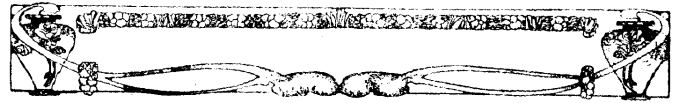
صربیه، رومانیو یونانستان دولتلرینگ ایدیالری بالقان صوغشی بله ننگنه تمام بولمادی. آئر بونگ بله ن اوزلرینگ طبیعی چیکلرینه باروب یته آمادیلر. ئەلی تورکیه ده میلیونلرچه گریکلر قالدی. آزبای عثمانی بولگانه ایک نلک قاشق طوتوب یوگروچی یونانستان بولاجق. یونانستان قرالی بیت، «یونلر قرالی» دیب یوقه ئەیتلمی.

سلانیک، یانبه ولایتلر هم کریدوجزائر، بحر سفیدنی آلو بله ننگنه اول ئەلی «بتون یونانلر قرالی» دیگان عنوانغه مصداق بولوب بته آلمی. مونه آگا شول اسمنی تیزرک درستلرگه کیرهک. غربی آناطولینی اوز قولینه آلوب طاغن برقات زورایغاندن صوگنه اول «بتون یونانلر قرالی» بولاجق. صربیه غه کیسهک باگا بازار سنجاغی، بوسنه هر سک ولایتی، دالمانسیه ننگ بر قسمی-یونلر بیت همه سی جن صرب یرلری. آوستریا بوسنه هر سک نی اوزینه قوشقاج بتون صربیه نی نیندی هرجان قابلاغانغی ئەلی هر قایومزنگ خاطر نده در. شولای بولغاج صربیه گه هیچ بولماغانده طاغن حاضر کینگ یارطیسی قدر اوسه رگه کیرهک. شول وقتده غنه اول «بتون صربیه» یعنی بتون صربلر یورطی بولاجق. رومانیا حقنده یته شولوق حال. رومینلر نی وینگریا قولندن قوتقارو و شولای ایتوب طوغانلر نی بر گه حیوونک وظیفه سیدر. ئەلی حاضرده بالقان دولتلرینگ همه سندن زور بولغان رومانیا اوزینگ ملی ایدیالینه ایرشوب آوستریانگ ۳-۴ میلیون نفوسن اوزینه آغاندن صوگ اول ایکی بلغاریا قدر بولاجق. ایندی اورطاده بر بلغاریا قالا. بالقان ملتلی اچنده ایک غرورلی بولغان بوقومنگ آوستریادن آچغی یوقدر. تورکیه و رومانیادن آچغی ده بیک جزئیدر. آگا زورایسه فقط صربیه و یونانستان حساینه زورایورغه ممکن.

بلغارلر البته بالقانده غی دولتلرینگ تیگرله نوونگنه توگل، بلکه بالقانده اوزلرینگ زور راق بردولت بولونده تیلیر. شونگ اوچون آئر بر طرفدن ما کیدونیانی آلوب زورایورغه نله سله، ایکنجی یاقدن صرب، یونان و رومینلرینگ آوستریا و تورکیه حساینه اوسوینه ده مانع بولورغه طرشالر. شونگ اوچون آنلر بو مدهش طارتشو وقرلشوده اوزلرینگ تقدیرلر ن باشقه بالقان دولتلرینگ آچقلمی بولغان تورکیه و آوستریا غه به یله دیلر.

بلغاریانگ نیمس و تورکلرگه قوشلوونده چار فیردیتانندنک شخصی نیندی و نیقدر رول اوینغاندر، بونی بلوب بولمی. لکن بلغاریانگ بو صوغشی شبهه سز خاندان (دیناستیه) صوغشی توگدر. بلغار خلقی ننگ عموماً روسلرغه منتدار بولونده شبهه یوق، لکن ایکنجی بالقان صوغشی بلغار خلقی و خصوصاً عسکری دائره ده

ئەلیگه قدر دین تدریسی بولنده کورلگان بیک کوب کیمچیلکرنی طوترغانلغن ئەیتوب کیته مز. و «دین درسلکری» ننگ بوندن صوگشی جز لرنده کوتوب قلامز. جمال الدین ولیدف.

رومانیا قوزغالو مناسبتیه

بالقان دولتلری ده بردهم بردهم صوغشقه قاتشوب بته لر. صوغش صربیه دن باشلانغان ایدی. تورکیه بوندن اوچ آیلاب صوگ صوغشقه کرشدی. صوغشقه بریل طولوب اوزغاج بلغاریه قوزغالدی، ایندی صوغشنگ اوچنجی یلی باشلانغانده رومانیا صوغش اعلان قیلغانتی کورمه مز. حاضر فقط بر یونانستان قالدی.

بوندن پیش-اون یل نلک اتفاق ماث بله ن ائتلاف ماث آراسنده بولاجق یوروپا صوغشی نلک بالقانته ده قوزغاناچغی اوبلانا لکن بو حاضر گیکه باشقهراق بر رهوشده تصور ایته ایدی.

بالقان دولتلرینگ بر یاغنده تورکیه و ایکنجی یاغنده آوستریا بولوب بونلرنگ هر ایکسی بالقان دولتلری بله ن اوزلرینگ تاریخی حسابلر ن اوزوب بترگانلری یوق ایدی. شویله که صربیه. رومانیا، قاراطاغ آوستریا ده آلچقلمی بولونی دعوا قیللر؛ بلغاریا، یونانستان و شولایوق صربیه ده تورکیه دن بورچلر ن توله تورگه حاضر-له نلر ایدی. شونگ اوچون اول وقتده بالقان دولتلر نندن توزکیه نلک اتفاق ماث یاغینه قوشلوب، اوزینگ >

بولغان روسیه گه قارشی حرکت ایتوی، اما بوگا باشقه بالقان دولتلرینگ همه سی روسیه گه قوشلوب تورکیه و آوستریا بله ن صوغشوی کوتوله ایدی. لکن بالقان دولتلری یوروپا صوغش کورمه دیلر. تورکیه بله ن حسابنی اوزلرینگه اوزره رگ بولدیلر. بالقان صوغشی بونلر اوچون ایس کیتکچ درجه ده موفقیتلی چقدی، لکن بونگ صوگی آندن ده بیگره ک ایس کیتکچ درجه ده اوکغایسز بر حال طودردی: بوخاریست معاهده سی بله ن بالقانده موازنت اولگیدن بیتهر بوزولدی. بو حال هر قایوسندن بیگره ک بلغاریانی اضطرابه توشردی.

یونانستان، صربیه و رومانیا دولتلری تورکیه دن آغان میراثلری بله ن ایکی مرتبه زور ایسه لرده بلغاریا قدر بولا آمادیلر، رومانیانگ بلغاریا دن آغان یری ایسه بیک اهمیتسز ایدی. شولای بولغاج ظاهر قاراشده بو حال بالقان دولتلرینگ بر درجه تیگرله نووی، یعنی موازنت حاصل ایتلوی کورینه. لکن مسئله نلک ایکنجی یاغی مهم شویله که

بو سياستى نمونه بولورلق درجدهه اوستا چقدى . اول باشده اورتا ياوروپا دولتلىرینه اون حق بلن آشلق صاتوب ايکى يل بويچه آلتون جيدى (چونکه آگ روسيه طرفندن قوشلغانده آشلقه احتياج بولاچق نوگل . اول آنک قارا طوفراقلى ولايتلىرینه کورشيدى .) اول اورطا ياوروپا دولتلىرندن آشلق برابرنه صوغش کيره کارى ده بايتاق آلدى . شولاي ايتوب اوشبو ايکى يل اچنده رومانيا حاضرگى دشمانلىرى حسايينه بايدى ، قوراللاندى ده ساعتى صوقچاق اوز اختيارنچه اش اشلرگه حقلى بولوون اعلان قىلدى . بوندن ۳۹ يل ئلك روس عسکرى ايله برئسکده دونايى کچچوب استانبولغه باروچى رومينلرنگ اوغللىرى بو کون ينه شولوق روس عسکرى بلن قوجاقلاشقان حالده دوناي صوون کيچهرگه حاضرلنلر . لکن حاضر حال بر آزابشقه چهراق ، بوندن ۳۹ يل ئلك آنلرنى دونايىنگ تگى باغنده بلغار خلقى زارغوب کوتلر ، آلقش بلن قارشى آلاز ايدى ، حاضر ايسه آنلرنگ ايک قوتلى و آچولى هجوملرینه ايک ئلنگىکى هدف شول بلغارلر بولاچقدر . رومانياىنگ صوغشقه قاتشووى شول جهتدن يگره ک مهمدر ، که اول شمال ديکگرندن عملان ديکگرينه قدر صوزلغان دشمان گوده سينگ ايک نچکه يرينه تهديد ايتدر . مشهور هامبورغ - بغداد يولنىک ايک مهم تويونى بولغان نيش شهرى رومانيا حدودندن فقط ۷۵ چاقرماق بر مسافه ده در .

ايندى بالقاند «کوتوله چنک فقط بر واقعه قالدیکه اولده يونانسنائتک طوتاجق موقعيدر . يونان حکومتى رومانيا قوزغالو و اتفاحچيلرنگ تجاوز باشلاولارى بلن اوزينه گيرمانيا هجوم ايتوب ييلگيه حالينه توشرو احتمالن بئکانگه صاناب اتفاحچيلرغه قوشلورغه آشغورمى ، يا که گيرمانيا قوتينه بيک نق ايمان کيترگان قرال قونستانتين صوگ چيککه قدر اوزينگ ايمائنده نق قالورغه طرشورمى؟ خلق ويگره کده مهمى قرال خلقينگ تله گينه قارشى طورآ اورمى؟ مونه بو ئلرنگ همسینه ياقنده بولاچق واقعه لر جواب بيره چکدر .

528

ناشرى : «محمد شاکر و محمد ذاکر راميفلر» .

موقت محررى : جمال الدين بن جلال الدين وليدى .

صربلرغه قارشى ئه يتوب بترو ممکن بولماغان بر آچو قالدردى . بلغارلرنى اتفاق مئثت دولتلىرینه قارشى چغو کيى زوز توکل که مجبور ايتوچى قوت فيردينانندن بيگره ک بلغار افسه رينگ يوره گنده يانغان شول آچو ايدى . شونگ اوچون بلغار يانگ آشغوروى اولقدر اوبلانماودن . اوچ آو سوقندن کيلسه ده عجب توکلدر . هر حالده بلغارلرده زورايو املى غايت زور بولوب ، بر ياقه بتونى و ايکنچى ياقه زورايونى قويوب اشکه کرشکانلر بولورغه اوخشى .

رومانيا دهده صوگى واقعه خاندان سياستينگ خلق سياستينه مغلوب بولوون کورسه تدى . رومانياىنگ حاضرگى پادشاهسى فيرديناند گيرمانيا ايمپراطورى خاندانندن يعنى هوهنزولرن نسلندن بولوب باشلگيى گيرمانيا ده اوزدرهش و باشندن آيق نيمس تربيهسى آلمشدر . آنک بوندن ايکى يللر ئلك وفات بولغان آغاسى قرال قارل جن بر نيمس بولوب ، رومانياى اتفاق مئثتکه قوشوچى ايدى . ياوروپا صوغشى باشلانغاچده بوخاريسنده تخت کيگش مجلسى بولدى . اول وقت آنده بولغان مذاکره لر آچق معلوم بولماغان ، شولاي ده قرال قارلنگ بزگه قارشى طرفده بولووى يازلغان ، ايدى . حاضر اشانچلى منبعدن آلتوب يازلغان خبرلرگه کوره قارت قرال تحت مجلسن اوزى آچوب تيزدن اوسترو - گيرمانياغه قوشلوب روسيه که قارشى صوغش آچونى تکليف ايتيه . لکن شول آراده ايتاليا حکومتدن اتفاحچيلرینه ياردم کورسه ته آلمايه چغن بيان قىلغان تيلغرام آنا . بو حال مجلسده گيلرگه بيک نق تاثير ايتيه . شونگ اوچون قرالنگ فکرينه ، مشهور گيرمانيا محبى قارپقه باشقه بره وده اورتاقلاشمى . مجلسده حاضر بولوچى وليعهد (حاضرگى قرال) ده سکوت ايتيه . صوگره مشهور مارگيلومان اوزون نطق سويله ب رومانياىنگ اوستريا - ونيگره يانغندن قاتشورغه مجبور توکلگن ، چونکه بردن اوستريا اوزينگ صريه که بيرگان نوطه سن رومانياغه خبر ايتوب اشله مه گانلکنى ، ايکنچيدن خلق بو صوغشنى فقط خاندان صوغشى ايتوب قارايه چغن بيان ايتيه . شونگ بلن دوناي هوهنزولرنگ مقصدى رومين مى امللرینه بهرلوب يمرله و اوزى ده اوزاق طورميچه بو فانى دنيانى قويا . رومينلرنگ کوزى کوبدنديرلى ترانسيلوانيا ده بولديغى خالده رومانيا ايکى يلدن آرتق توزوب طورآ آلدى . رومانيا حکومتينگ ،

«شورا» اورنبورغه اوله بشه کونره بر ميقانه ادبى ، فنى و سياسى مجموعه در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦѢ ОБЛОЖКИ
30 КОП. НА 3 И 4 СТР. — 20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلى : سنه لك ۶ صوم ، آلتى آيلق ۳ صوم ۳۰ تين .

«وقت» برلن يرگه آلوچيلرغه :

سنه لك ۱۱ صوم آلتى آيلق ۵ صوم ۹۰ تين در .